

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНИХ НАУК І СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Кафедра психології та педагогіки

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
Освітнього ступеня - бакалавр

на тему:

**«Психологічні особливості розвитку лінгвістичної
креативності студентства»**

Виконала: студентка 4-го року навчання,
напряму підготовки 053 Психологія
Лукошина Анастасія Сергіївна
Науковий керівник: М. О. Голубева,
кандидат педагогічних наук, доцент

Рецензент _____
(прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота захищена з
оцінкою « _____ »

Секретар ДЕК _____
«_____» _____ 2023 р.

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ЛІНГВІСТИЧНОЇ КРЕАТИВНОСТІ СТУДЕНТСТВА.....	7
1.1. Теоретичний аналіз понять «дивергентне мислення», «креативність», «генеративна лінгвістична креативність (творчість)», «лінгвістична креативність» («лінгвокреативність»).....	7
1.2. Підходи до вивчення лінгвокреативності, її структура, особливості та чинники формування.....	12
1.3. Психологічна характеристика особливості когнітивного та креативного розвитку студентства)	17
Висновки до першого розділу.....	20
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ЛІНГВІСТИЧНОЇ КРЕАТИВНОСТІ СТУДЕНТСТВА.....	22
2.1. 2.1. Цілі, завдання та організація емпіричного дослідження.....	22
2.2. Результати емпіричного дослідження психологічних особливостей розвитку лінгвістичної креативності студентства.....	28
Висновки до другого розділу.....	47
РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ ЛІНГВІСТИЧНОЇ КРЕАТИВНОСТІ СТУДЕНТСТВА.....	49

3.1. Теоретичні основи проведення освітньої роботи, спрямованою на розвиток лінгвістичної креативності студентства.....	49
3.2. Практичні психолого-педагогічні методичні рекомендації розвитку лінгвістичної креативності студентства.....	52
Висновки до третього розділу.....	55
ВИСНОВКИ.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60
ДОДАТКИ.....	64

ВСТУП

Креативність як явище довгий час знаходилося у міждисциплінарному дискурсі. Зміст цієї категорії розглядався із позиції вивчення ряду наук, зокрема психології, антропології, соціології, культурології, а також лінгвістики [4]. Враховуюче таке різноманіття напрямків, не дивно, що кожний із них розглядає явище через призму власних понять, знань та особливостей.

Вивчення лінгвістичної креативності, як міжпредметного поняття лінгвістики та психології, лише набирає обертів. Висвітленню власне мовленнєвого аспекту явища присвячена низка робіт різних авторів, зокрема М. Ф. Алефіренка, Г. Монастирецької, а також у дослідженнях багатьох зарубіжних науковців таких як Г. Сампсон (G. Sampson), Н. Хомського (N. Chomsky), Р. Джоунс (R. Jones), Р. Фаулера (R. Fowler), Т. Хоффмана (Th. Hoffmann) [4].

Варто зазначити, що не зважаючи на популяризацію питання формування та розвитку лінгвістичної креативності, а також її впливу на різні мовленнєві та соціальні аспекти функціонування особистості, це явище потребує значно глибшого вивчення та висвітлення. Мовлення є невід'ємним аспектом психологічного функціонування особистості на різних етапах її вікового розвитку. Власне тому, вивчення психологічних особливостей лінгвістичної креативності студентства *є актуальною темою* дослідження.

Об'єкт нашого дослідження – лінгвістична креативність студентства.

Предмет дослідження – психологічні особливості розвитку лінгвістичної креативності студентства.

Мета цієї кваліфікаційної роботи – визначити структуру, особливості та чинники процесу формування лінгвістичної креативності студентства.

Гіпотеза дослідження полягає у припущенні, щодо залежності рівня розвитку лінгвістичної креативності від кількості мов, якими володіють студенти вікової категорії 17-25 років.

Згідно з об'єктом, предметом, метою та гіпотезою було поставлено такі **завдання нашого дослідження:**

1. Здійснити теоретичний аналіз психологічної та іншої літератури з вивчення лінгвістичної креативності студентства;
2. Провести емпіричне дослідження психологічних особливостей розвитку лінгвістичної креативності студентства;
3. Розробити психолого-педагогічні методичні рекомендації щодо розвитку лінгвістичної креативності студентства.

Наукова новизна цієї роботи полягає у комплексному визначенні явища «лінгвістична креативність» та в уточненні українського перекладу поняття із визначення лінгвістичної креативності.

Практична значущість роботи полягає у розробці психолого-педагогічних рекомендацій щодо сприяння розвитку лінгвістичної креативності студентства.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наше дослідження виконувалося в рамках наукової теми кафедри психології та педагогіки НаУКМА «Психологічні умови та механізми функціонування особистості в реаліях сучасного українського суспільства». Реєстраційний номер в УкрІНТЕІ: 0121U114361. Науковий керівник – проф. В. М. Чернобровкін.

Апробація змісту дослідження відбулася:

1. На науково-практичній конференції «Особистість у просторі проблем XXI століття» із теми «До питання лінгвістичної обдарованості студентства / А. С. Лукошина, М. О. Голубєва // Програма і матеріали Науково-практичної конференції «Особистість у просторі проблем XXI століття». 10 березня 2022. Україна. Київ : ПП «Дірект Лайн», 2022. С. 90-93.

http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/23068/Lukoshyna_Holubieva_Do_pytannia_linhvistichnoi_obdarovanosti_studentstva.pdf?sequence=1

(Див. Додаток А).

2. На науково-практичній конференції «Особистість у просторі проблем XXI століття» із теми «Дивергентне мислення – перший крок до лінгвістичної креативності / М. О. Голубєва, А. С. Лукошина // Програма і матеріали Науково-практичної конференції «Особистість у просторі проблем XXI століття». 25 травня 2023. Україна. Київ : ПП «Дірект Лайн», 2023. С.15-20. (Див. Додаток Б).

3. 6 квітня 2023 року на I туру конкурсу МОН України наукових студентських робіт «Суспільно-політичні, психологічні, соціокультурні аспекти» із теми «Що краще для лінгвістичної креативності: відтерміновані асоціації чи мовне середовище?». (Див. Додаток В).

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи – робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (26 найменування, із них 14 англomовних джерел), 7 додатків, 5 рисунків, 9 таблиць. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи викладено на 90 сторінках, основний зміст роботи викладено на 60 сторінках.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ЛІНГВІСТИЧНОЇ КРЕАТИВНОСТІ СТУДЕНТСТВА

1.1. Теоретичний аналіз понять «дивергентне мислення», «креативність», «генеративна креативність (творчість)», «лінгвістична креативність» («лінгвокреативність»)

Креативність взагалі та лінгвістична креативність досі є предметом дослідження широкого кола наукових напрямів, про деякі з яких було зазначено у вступі нашої роботи. Тому необхідним є окреслення чітких визначень понять, пов'язаних із предметом нашого дослідження для коректного оперування ними. Зокрема ми зосереджуватимемося на розгляді тлумачень таких понять як «дивергентне мислення», «креативність», «генеративна креативність (творчість)», «лінгвістична креативність» або «лінгвокреативність».

Розпочнемо із визначення поняття «дивергентне мислення», оскільки саме воно якщо слідувати теорії креативності Дж. Гілфорда є основоположним для формування і розвитку креативності як явища.

При аналізі наведених вище понять у сучасних словниках знаходимо такі визначення. Відповідно до «Великого тлумачного словника сучасної української мови» за загальною редакцією В. Бусела, «дивергентний» – це такий, що розходиться [3, с. 293]. Б. Мещеряков та В. Зінченко підкреслюють, що дивергентне мислення варто розглядати із позиції визначень понять інтелект та креативність [8]. У цілому можна зазначити, що такий тип мислення характеризується різнонаправленістю думки, спрямованої на охоплення багатofакторних аспектів проблеми з метою її ефективного вирішення [7, с. 250].

Інші дослідження (Т. Баришева, Ю. Жигалов), дивергентність визначають як креативну якість, що притаманна усім процесам когнітивного характеру, що безпосередньо забезпечують творчий процес особистості в різних його напрямках. Зазначається, що це явище є багатоплановим у своєму прояві та може виявлятися через здатність сприймати поле значень, бачити унікальні властивості явищ, об'єднувати та враховувати кілька умов та принципів [2, с. 30]

У цілому, якщо узагальнити наявні дефініції про дивергентне мислення, його можна охарактеризувати низкою основних якостей, таких як: оригінальність, рухливість, інноваційність, гнучкість, продуктивність, цілісність, чутливість та пластичність [7, с. 251].

Перейдемо до визначення поняття креативність. Відповідно до тлумачення, зазначеного у «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» В. Бусела, «креативність» зазначається як: «творча, новаторська діяльність» [3, с. 583].

В. Шапар у своєму «Сучасному тлумачному психологічному словнику», з іншого боку, дає більш розлоге визначення. Цей науковець пише, що поняття «креативність» походить від латинського слова «creatura», що означає створення і, передовсім, полягає у «здатності породжувати незвичайні ідеї, відхилятися від традиційних схем мислення, швидко вирішувати проблемні ситуації» [12, с. 225].

Існує інший психологічний підхід до визначення креативності, написаний Б. Мещеряковим та В. Зінченком. Ці науковці тлумачать креативність як творчі здібності людини, які можуть відображатися у різних сферах діяльності, а також почуттях, спілкуванні та мисленні. Зазначається також, що такі здібності можуть характеризувати як частини особистості (її складові) так і особистість як цілісність [8].

У своїй роботі «Креативна продуктивність та старіння» (“Creative Productivity and Aging”) Д. К. Саймонтон пояснює креативність через співвідношення таких понять як новизна (оригінальність) та доречність, і виводить формулу, за якою: *креативність = новизна помножена на* доречність* (переклад із англійською тут та далі наш – А. Л.) [22, с. 477-496]. Відповідно до такого тлумачення, креативним є лише такий оригінальний продукт, який є доречним у конкретній ситуації, не важливо чи то думка, жарт, предмет, або інше явище.

Р. Стернберг (Sternberg R. J.), Дж. Кауфман (Kaufmann G.) та Дж. Претц (Pretz G.) також розглядали поняття креативності та додали до нього таку суттєву

ознаку як якість, стверджуючи, що креативність – це створення чогось нового (ідеї, продукту, чи рішення проблеми), цінного для індивіда або групи [25].

Виходячи із наведених визначень, можна підсумувати, що явище «креативність» тлумачиться як певні творчі здібності особистості, які можуть проявлятися у різних аспектах діяльності людини. На нашу думку, креативна діяльність у широкому розуміння – це діяльність, яка характеризується новаторською складовою. Такий різновид діяльності відображає унікальні, новоутворення, що відмінні від існуючих або усталених ідей, схем, алгоритмів, дій, які є цінними та доречними для певної особистості чи певного кола осіб, конкретної ситуації та конкретного часу.

Наступним важливим для визначення явищем є «генеративна *лінгвістична* креативність». Це поняття було запропоновано Н. Хомським (N. Chomsky,) на основі його аналізу генеративної лінгвістичної теорії. Відповідно до такої точки зору, мова має структуру «слова-правила» [25, с. 6] і творчість проявляється у процесі комбінування відомого кінцевого набору елементів відповідно до задано-відомих, а також вичерпних шаблонів (тобто правил). Така креативність є так званою «слабкою творчістю» [26, с. 236]. Однак, теорія Н. Хомського значно роз'єднує форму та значення у мові, а також зосереджується в основному на граматичному аспекті креативності у лінгвістиці. Н. Хомський зазначає, що така лінгвістична творчість є орієнтованою на правила (керованою правилами) мови та, по суті, диктує її адекватне використання [26, с. 237]. Така генеративна теорія креативності у мові стала однією із перших концепцій, що дала змогу розвивати та тлумачити поняття лінгвістичної креативності.

Ознайомившись із сутностями, що складають підґрунтя основного поняття нашого дослідження, можемо перейти до аналізу визначень «лінгвістичної креативності».

У першу чергу, варто зазначити, що говорячи про лінгвістичну креативність можна використовувати низку термінів як заміників, а саме: «мовна

креативність», «лексична креативність» («lexical creativity»), лінгвокреативність та мовотворчість [4, с. 21].

У цілому, в лінгвістиці креативність, в сенсі мовної творчості, сприймається дещо по-іншому ніж у загальноприйнятому сенсі. Із позиції цієї науки, креативність багато в чому зводиться до продуктивності: тобто на скільки саме можна використовувати усталені абстрактні мовленнєві схеми для створення нових висловлювань [14, с. 1].

Існує й інший підхід до мовної творчості. Так В. Гей (W. Gay) у своїй роботі «Аналогія та Метафора. Дві моделі Лінгвістичної Креативності. Філософія та Соціальна критика» (“Analogy and Metaphor. Two models of Linguistic Creativity. Philosophy and Social Criticism”) запропонував іншу модель, що розрізняє два види лінгвістичної креативності: «слабку» та «сильну» [16].

«Слабка» лінгвістична креативність – це така лінгвістична креативність, яка в певній мірі базується на структурній аналогії та правилах. Ця «слабка» лінгвістична креативність відображає генеративну креативність Н. Хомського.

«Сильна» лінгвістична креативність – це така лексична лінгвістична креативність, яка базується на метафоричності. Саме «сильна» лінгвістична креативність полягає у здатності мовців називати та вигадувати принципово автентичні нові слова, відображаючи нові поняття, шляхом створення нових лексичних одиниць або ж поєднання вже існуючих у цілковито новий спосіб [26, с. 238].

Оригінальний підхід існує у роботі Т. Тюленової про «Формування лінгвістичної креативності студентства». Ця авторка пропонує визначення лінгвістичної креативності подавати через призму комплексу здібностей до «створення об’єктивно та суб’єктивно нових ідеальних продуктів за допомогою засобів рідної і/або іноземної мови, продукування усних і письмових висловлювань на основі дивергентного мислення, який поєднаний із прагненнями студентів до творчої мовленнєвої діяльності» [10, с. 10].

Аналізуючи попереднє тлумачення, М. Тадеєва та І. Голубєва зазначають, що частина визначення, що стосується поєднання таких творчих лінгвістичних здібностей із прагненням до творчої мовленнєвої діяльності більше стосується питання мотивації до лінгвістичної діяльності, а тому не є релевантним до питання креативності [9].

Формулюючи лаконічне визначення лінгвістичної креативності студентства, ми прийшли до такої дефініції. На нашу думку, лінгвістична креативність студента/студентки – це унікальна психологічна здібність студентства у створенні нових ідеальних продуктів за допомогою засобів рідної і/або іноземної мови. Така здібність може проявлятися у продукуванні усних і письмових висловлювань на основі дивергентного мислення. Прагненнями студентства до творчої мовленнєвої діяльності може підштовхуватися зовнішніми обставинами, а може бути актуалізацією, проявом внутрішніх потреб, тобто особистісною мотивацією.

Ще одне тлумачення наводить Р. Поуп (R. Pope), говорячи про мовну креативність як про процес творення мовцем необмеженої кількості нових продуктів образного характеру шляхом використання обмеженої кількості вже існуючих мовних ресурсів із метою задоволення конкретної комунікативної мети [23].

Як стверджує Д. Гайданка у своїй роботі «Лінгвокреативність та її роль в оказіальному словотворенні», на сучасному етапі досліджень поняття лінгвістичної креативності можна розглядати як процес створення унікальних нових лексем на позначення існуючих або нових понять, що дозволяє об'єднати непоєднані ідеї у цілісну понятійну систему [4].

Отже, виходячи із наведених вище тлумачень, можна вивести певне єдине визначення лінгвістичної креативності, як мовотворчого процесу. Під час цього процесу мовець застосовує власні лінгвістичні здібності, дивергентне мислення, вже наявні мовні ресурси для створення об'єктивно та суб'єктивно нових та унікальних продуктів. Нові назви, поняття, мовні концепти та конструкти

створюються для позначення та фіксації нових явищ задля уже існуючих або абсолютно нових системи. Метою формування лінгвістичних новоутворень виступає конкретна комунікативна мета мовця.

1.2. Підходи до вивчення лінгвокреативності, її структура, особливості та чинники формування

Ми зазначили певні базові визначення лінгвістичної креативності, притаманні сучасній науці. Однак, важливо зазначити, що вони не зовсім дають повністю вичерпного розуміння змісту терміну. Для отримання цілісної картини, необхідне ознайомлення із різними підходами до вивчення цього явища, а також виокремлення його структури, особливостей, та чинників впливу на формування та розвиток.

Основний аналіз різних напрямків сучасних досліджень мовної креативності провела Д. Гайданка. Відповідно до її тверджень, наразі існує чотири основних підходи вивчення явища, виокремлених згідно із поглядами на особливості його формування:

- соціолінгвістичний;
- когнітивний (або мовно-креативний);
- контекстуальний (дискурсно-креативний);
- та структурний [4, с. 21].

Соціолінгвістичний підхід розроблено на основі робіт Дж. Родні «Креативність та дискурс» (Rodney H. J., “Creativity and discourse”) та Р. Картера «Мова та креативність: Мистецтво звичайної розмови» (Carter R., “Language and Creativity: The art of common talk”). Відповідно до висловлених науковцями ідей, креативність у мові варто розглядати із точки зору ідентифікації мовця, адже саме таким способом він може реалізовувати певну колективну приналежність та зливатися у так звану «колективну особистість» із іншими [4, с. 22].

Когнітивний підхід є психолінгвістичним за природою та був організований відповідно до вчень Дж. Лакофо, К. Кюіпера, та Д. Порто, які розглядали когнітивну креативність із позиції взаємодії одиниць ментального лексикону мовців. Ментальний лексикон, за визначенням науковців, представляю собою базовий набір категорій, який дозволяє пояснити те, яким чином певні вигадані мовні одиниці можуть викликати конкретні асоціації та відчуття [4, с. 22].

Контекстуальний, або ж дискурсно-креативний, підхід стверджує, що лінгвістичну креативність не можна розглядати окремо від її контексту, а тому її можна визначати лише опосередковано, через функцію, яку вона виконує у конкретному середовищі спілкування. За цим підходом, щоб зрозуміти лінгвокреативні процеси, необхідним є знання соціокультурних особливостей мовця. Тут явище мовної творчості розглядається як властивість мови користувача, що дозволяє йому наново створювати, переформатовувати та переносити у автентичні нові контексти уже існуючі мовні та культурні ресурси [4, с. 23]. Теоретиками такого підходу є Джоан Свон (J. Swann), Дж. Мейбін (J. Maubin) та Ю. Мунат (J. Munat).

Структурний підхід тісно пов'язаний із поглядом лінгвістів на питання креативності, а тому розглядає його в опозиції до продуктивності. Зокрема зазначається, що креативні новоутворення не завжди є результатом продуктивності, як от, наприклад, одиниці поезії, мовно-ігрові каламбури або спонтанні утворення під час мови [4, с. 22]. Розглядаються також інші відмінності між поняттями, наприклад те, що лінгвокреативність – це такий процес творення, що лише частково керується правилами та характеризується усвідомленістю та дотепністю; продуктивність, із іншого боку, розглядається як лише можливість творчо застосовувати норми чи фактичні правила та дії [4, с. 23]. Розробниками цього підходу стали Лоурі Бауер (L. Bauer) та Пітер Гогенгаус (P. Hohenhaus).

Чотири основних підходи до вивчення лінгвістичної креативності, класифіковані Д. Гайданкою, унаочнені в таблиці 1.1.1.

Таблиця 1.1.1.

Основні підходи до вивчення лінгвістичної креативності (за Д. Гайданкою)

Назва підходу	Розробники	Визначення поняття лінгвокреативність
Соціолінгвістичний	Р. Джоунс, Р. Картер	Лінгвокреативність – це самоідентифікація мовця, як засіб реалізації колективної приналежності
Когнітивний/мовно-креативний	Дж. Лакофо, К. Кюіпера, Д. Порто	Лінгвокреативність – взаємодія одиниць базових категорій мовного лексикону мовця
Контекстуальний/дискурсно-креативний	Дж. Свон, Дж. Мейбін Ю. Мунат	Лінгвокреативність – властивість мови що дозволяє в унікальний спосіб переносити існуючі мовні та культурні ресурси у нові контексти
Структурний	Л. Буер, П. Гогенгауз	Лінгвокреативність – це мовне творення, яке характеризується безпосереднім процесом усвідомленого творення лише частково підпорядкованого правилам. Цей процес не характеризується мовною продуктивністю.

Тепер, ознайомившись із різними підходами до дослідження поняття лінгвістичної креативності, ми можемо перейти до опису безпосередньо структурних елементів, що складають це явище. Оскільки існує багато позицій розгляду поняття, так само як превалує тенденція до неоднорідності його тлумачень, неможливо виокремити конкретний набір компонентів, що його формують. Тому цей опис буде зосереджено на аналізі усіх тих аспектів, які сучасні науковці вважають складовими лінгвокреативності.

У своїй роботі «Психологія мовлення і психолінгвістика» О. Калмикова аналізує різні підходи до вивчення мовлення та мовних здібностей. Зокрема, науковиця розглядає концепцію Е. М. Пузанкової, що зображує мовну творчість

як один із компонентів загальної мовної здібності. Складовими цього аспекту мовлення вона вважає такі компоненти як:

- наявність у індивіда творчого компоненту логічного мислення та лінгвістичної інтуїції;
- здібність до звукової уяви та словотвору;
- вміння будувати зв'язні висловлювання та створювати художній текст, використовуючи певні стилістичні фігури мови;
- володіння засобами передачі інтонаційної виразності усного мовлення;
- володіння засоби емоційної передачі виразності у писемному мовленні [6, с. 96].

Оскільки основним продуктом лінгвістичної креативності є певні мовні новоутворення/інновації (із чим погоджується більшість сучасних науковців), ці мовні новоутворення також можна вважати її складовими елементами, або ж, як мінімум, ознаками наявності мовної творчості у комунікації мовця.

В. Дресслер (Wolfgang U. Dressler) виділяє три категорії таких оригінальних утворень, однак, найбільш притаманними для явища власне лінгвокреативності є дві:

- каламбури, гра слів та авторські утворення, що об'єднані у метаморфологічну категорію ознак;
- редуплікація (подвоєння основи або цілого слова), контамінація (зближення/поєднання частин двох подібних слів/форм), конверсія (утворення на основі спільного кореня) та ономастичні одиниці (власні назви) – утворюють параморфологічну категорію ознак [4, с. 23].

Із іншого боку, Е. Пузанкова виділяє більш узагальнені характеристики, які, на її думку, можуть свідчити про власне творчий компонент мовлення, а саме: емоційність, динамізм, образність, оригінальність, різноманітність граматичних форм конструкцій висловлення [6, с. 96].

Іншими формами, у яких може проявлятися мовна творчість особистості, зазначаються зокрема: спонтанні творення словотвірних зразків (неусвідомлений процес); та умисне та винахідливе перетворення словотворів та вільне використання певних мовних моделей [4, с. 4].

У контексті розгляду певних складових частин лінгвістичної креативності, ми вважаємо за потрібне також розглянути й ті механізми, які мовці можуть використовувати для реалізації власного творчого потенціалу. У роботі Д. Гайданки зазначено низку процесів креативного характеру, що відображають чотири типи механізмів створення лексичних інновацій. На нашу думку, оскільки вони є безпосередньою частиною мовотворчого процесу, їх можна віднести власне до механізмів лінгвокреативності:

- продуктивні словотвірні моделі, тобто морфо-семантичні процеси
- семантичні процеси перенесення значень (метафори, метонімії)
- морфологічні процеси, засновані на редукції (скорочення, бленди, акроніми)
- зовнішні процеси, або запозичення [4, с. 23].

Розглянувши структуру лінгвістичної креативності, її потенційні форми та ознаки, можемо перейти до огляду власне особливостей та чинників формування цього явища. І чинники, і особливості, по суті, складають мотивацію мовця до реалізації певного творчого компоненту його мовлення. Якщо слідувати за Р. Геррігом та Р. Гібсом (R. Gerrig and R. Gibbs) є два основні типи мотивації, що можуть спонукати індивідів реалізовувати їхній лінгвокреативний потенціал:

1. потреба власне мовця у висловленні ідей/думок, що неможливо передати використовуючи вже наявний стандартний репертуар значень;
2. соціальна мотивація, що проявляється у:
 - прагматичних аспектах (потреба у непрямому висловлюванні власних переконань; бажання запам'ятися іншим, особливо з метою переконання; соціальний тиск в сторону вихованості та поваги при розв'язування сензитивних соціальних питання/проблем)

- власне соціальних аспектах (для встановлення тісних соціальних зв'язків в групі; задля витіснення поза межі групи небажаних учасників або чужинців; задля забезпечення єдності певної групи у мультилінгвістичному середовищі; з метою підкреслення соціального статусу та ін.) [25, с. 240-241].

Д. Гайданка також зазначає різноманіття чинників впливу на використання індивідом власної лінгвістичної креативності, які, багато в чому, перетинаються із мотиваціями Р. Герріга та Р. Гіббса. Дослідниця виділяє три такі чинники:

- прагматичні (необхідність у наданні назв новим явищам/реаліям, а також у передачі інформації у стислій формі);
- спонтанно-ігрові (бажання бути дотепним, тобто відобразити певний статус);
- соціолінгвістичні (потреба у створенні та підтримці зв'язків всередині соціальної групи) [4, с. 23].

Згідно із усім вищесказаним, лінгвістична креативність – це складне явище, що включає в себе різноманітні форми прояву та механізми реалізації, а також має власні унікальні мотиваційні чинники для реалізації під час комунікативного процесу.

1.3. Психологічна характеристика особливості когнітивного та креативного розвитку студентства.

Із метою усвідомлення особливостей психічного функціонування лінгвістичної креативності у студентства, необхідно розглянути певну вікову специфіку цієї категорії індивідів, як в загальному так і в суто мовному аспекті розвитку.

Найбільш часто студентство відносять до «молоді» однак вартим уваги є той факт, що в середині цієї групи можуть знаходитися індивіди від 17 до 25 років (випадки існування більш старших, або більш молодших студентів також можливі, але в нашій роботі не розглядаються). Відповідно до вже наявних вітчизняних та

зарубіжних вікових періодизацій розвитку (Л. Виготський, Е. Еріксон, Г. Крайг, А. Реан,) у таку загальну групу як «студентство» входять дві вікові категорії: юнацтво (17-20 р.) та молоді дорослі (період ранньої дорослості або зрілості, 20-25 років).

Для врахування особливостей можливих лінгвокреативних процесів студентства, необхідно також описати періодизацію інтелектуального розвитку, оскільки володіння мовою та мовлення є тісно пов'язаним із розумовою (інтелектуальною) діяльністю індивіда. Власне, відповідно до запропонованих Ж. Піаже етапів когнітивного розвитку, хоча вони і охоплюють період лише до 15 років, останнім етапом такого розвитку є стадія опанування формально-логічних операцій, що характеризується спроможністю використовувати та оперувати абстрактними поняттями, приймати свідомі рішення, використовувати логічне мислення та проводити причинно-наслідкові зв'язки через аналіз подій, явищ [11, с. 9]. Оскільки багато науковців зазначає важливість саме усвідомленого компонента мовної творчості, а продуктами лінгвістичної креативності часто є абстрактні одиниці (лексеми, метафори, аббревіатури, каламбури), можна вважати що, лише пройшовши цей етап когнітивного розвитку індивід може в повній мірі розкривати власний потенціал лінгвістичної креативності.

Розглянемо також три стадії лінгвокреативної еволюції, яку так само запропонував Ж. Піаже, і яка тісно пов'язана із його концепцією когнітивного розвитку:

1. Стадія елементарних сенсомоторних дій – логічне узагальнення ідей і подальша їхня інтеграція у вже існуючі та усталені схеми (мовлення/мислення);
2. Стадія концептуальної логіки – процес узагальнення та виокремлення прямого предметного (денотативного) значення явища та формування фраземотворчого базису через застосування символічного/семіотивного (знакового) мислення;

3. Стадія семіотичного (символічного) мислення – реалізація певних актуальних словесних знаків у сполучуваному (синтагматичному) ланцюжку мовних одиниць [4, с. 22].

Варто звернути увагу, що відповідно до вчень Б. Ананьєва, юність та молодість (зокрема вік 19-20 років) в загальному вважаються піком психофізіологічних, а також психічних та інтелектуальних функцій. П. Лазарев також вказує, що 20-річний вік є ключовим моментом загальносоматичного та чутливого розвитку [1]. Юнацький вік в цілому є сенситивним для формування будь-якого творчого (креативного) потенціалу. Це період в який, після підліткового віку, встановлюються самосвідомість, самопізнання індивіда, саморефлексія та самоствердження. Такі психологічні новоутворення стають підґрунтям для пошуку себе й унікальних творчих проявів індивіда, оскільки саме вони сприяють індивідуації та виробленню ідентичності особистості.

Якщо аналізувати наявні дослідження, спрямовані на виокремлення вікових особливостей розвитку креативного потенціалу, в який входить потенціал до лінгвістичної креативності, можемо побачити підтвердження що:

- вікові групи 17-25 років характеризуються продовженням розвитку оригінальності (як показника у діях та мисленні), зокрема у віковій категорії 18-19 років;
- вербально-дивергентне мислення, що найбільше стосується розвитку лінгвістичної креативності, у період 18-19 років якраз досягає рівня дорослого розвитку
- здатність до креативного інсайту, зокрема з метою розв'язку вербальних проблем, підвищується із віком і продовжує зростати у юності (18-19 р), тому
- починаючи із ранньої підлітковості й до ранньої зрілості, вербальна здатність продукувати численні ідеї із різноманітних категорій вже є розвиненою та сформованою;

- здатність до вербальної оригінальності продовжує розвиватися та встановлюватися у віковий період 17-25 років і далі [19, с. 9].

Таким чином, можемо зазначити, що вікова група осіб від 17 до 25 років, враховуючи певні особливості власного когнітивного розвитку, а також розвитку креативного потенціалу, є сенситивною до формування та подальшого розгортання лінгвістичної креативності як одного із напрямів зазначеного потенціалу творчих можливостей.

Висновки до першого розділу

У першому розділі нами ідентифіковано та описано мультифакторні поняття, що є ключовими для розуміння теми та мети нашого дослідження. Так, поняття «дивергентне мислення» було визначено як креативну якість мисленнєвого процесу, що характеризується інноваційністю, оригінальністю, продуктивністю та забезпечує різноплановий розгляд певної проблеми задля її повномірного сприйняття та визначення ефективного способу рішення.

Засновуючись на тлумаченнях наведених у психологічних словниках, ми визначили явище «креативності» як прояв творчих здібностей особистості, що характеризуються новаторською складовою. Крім того, подано дефініцію поняття «креативна діяльність у широкому розумінні».

Враховуючи теорії Н. Хомського, нами проведено аналіз поняття генеративної креативності, що є керованою правилами мовною творчістю, і яка диктує адекватне використання мови. Ключовими визначеннями стало окреслення лінгвістичної креативності як мовотворчого процесу із застосуванням мовних здібностей, дивергентного мислення та існуючих ресурсів мови для створення об'єктивно й суб'єктивно унікальних лексем, що позначають уже існуючі або абсолютно нові системи та задовольняють конкретну комунікативну мету.

У другому пункті першого розділу виокремлено чотири основні підходи до вивчення лінгвістичної креативності. Беручи їх за основу, а також проаналізувавши дійсні концепції структурування лінгвістичної креативності, ми

встановили такі її частини як: дивергентне мислення, лінгвістична інтуїція, мовні здібності усної та письмової мови, емоційні, образні та оригінальні компоненти/висловлювання, умисно та спонтанно створені словотвори. Також були виокремлені механізми лінгвістичної креативності, зокрема морфо-семантичні, семантичні та зовнішні (запозичені) процеси мови. Ми також виділили умови формування явища, до яких увійшли прагматичні потреби, спонтанно-ігрові мотиви та багатофакторна соціальна мотивація.

У змісті третього пункту цього розділу зосереджено увагу на розгляді вікових особливостей когнітивного та креативного розвитку представників студентства віком від 17 до 25 років. Ми охарактеризували цей період як час розвитку таких надбань підлітковості як рефлексія та саморефлексія, самосвідомості, самопізнання та самоствердження, а також, як результат, становлення унікальної ідентичності особистості. З'ясовано, що саме цей період є піковим для розгортання як когнітивних так і більш вузьких лінгвістичних процесів, зокрема й творчого характеру. Тому, саме цей період вважається нами конструктивним для розгляду оригінальних процесів творчого мислення, пов'язаних із лінгвістичною діяльністю та відображених у такому понятті як лінгвістична креативність.

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ЛІНГВІСТИЧНОЇ КРЕАТИВНОСТІ СТУДЕНТСТВА

2.1. Цілі, завдання та організація емпіричного дослідження

У цій роботі з метою визначення психологічних особливостей лінгвістичної креативності студентства проведено дослідження на вибірці осіб віком від 17 до 25 років та організовано наукову розвідку в онлайн форматі у вигляді опитування, що надавалося студентам та студенткам ЗВО.

Усього взяло участь у нашому емпіричному дослідженні 35 осіб.

У ході дослідженні ми використали психодіагностичні методи, метод анкетування, метод тестування, методи обробки даних, а зокрема якісний та кількісний аналіз, а також методи інтерпретації та організації даних.

Перед цим емпіричним дослідженням були поставлені такі завдання:

- вимір загальної лінгвістичної креативності студентства;
- виокремлення студентів із високими показниками лінгвістичної креативності;
- встановлення особливостей мовного функціонування цих студентів (кількості мов володіння, частота застосування іноземних мов);
- встановлення взаємозв'язку між рівнем лінгвістичної креативності та кількістю мов володіння студентства;

Із метою організації та проведення зазначеного емпіричного дослідження спрямованого на розгляд особливостей лінгвістичної обдарованості, ми створили єдиний опитувальник, що об'єднав дві тестувальні методики, одну анкету самооцінення діяльності та одну власноруч створену анкету.

Тест віддалених асоціацій С. Медніка (вербальна креативність)

Тест адаптовано Т. В. Галкіною, Л. Г. Алексеевою, та Л. Г. Хуснутдиною. Основна мета анкети виміряти вербальну креативність шляхом виділення показників унікальності та оригінальності (див. дод. Г).

Тест складається із 39 тріад слів, елементи в кожній із яких належать до взаємно віддалених асоціативних областей. Проводиться тестування у дві сесії.

Під час першої сесії, опитувані мають підібрати четверте-слово асоціацію до наданих тріад, яке могло б утворити із усіма уже вказаними словами словосполучення. Друга сесія, що була розміщена після ще одної анкети, полягала у тому, що опитувані мали підбирати такі слова-асоціації, які мали б найоригінальніший характер, були б яскравими. Часових обмежень для виконання завдання не передбачено. Оцінювання результатів передбачає кілька етапів:

1. Оцінка кількості асоціацій, що розраховується за формулою:

$$N = X/Y$$

де X — загальна кількість відповідей; Y — загальна кількість завдань.

2. Оцінка індексу оригінальності, де спочатку підраховується індекс кожної окремої відповіді, а потім індекс усіх відповідей опитуваного.

Спочатку рахується частота, з якою зустрічається кожна відповіддю Далі результат вираховується за формулою:

$$Z_i = 1/r$$

де Z_i — індекс оригінальності кожної відповіді; i — номер завдання; r — частота, з якою зустрічається кожна відповідь.

Далі підраховується сума всіх таких індексів і ділиться на загальну кількість слів стимулів (у випадку цього тесту їх було 39).

3. Оцінка індексу унікальності.

Унікальною вважається відповідь, з індексом оригінальності $Z_i = 1$. Індекс вираховується наступним чином:

$$N_{um} = I/20$$

де N_{um} — індекс унікальності відповідей (відносно даної вибірки); I — кількість унікальних відповідей у конкретного опитуваного.

Опитувані ранжуються за показниками оригінальності, а потім — за показниками унікальності.

Анкета із визначення досягнень у творчій діяльності

Анкета розроблена Дж. Дідріх, Е. Джок, Дж. Поул, М. Джефрі, Е. Сілвією та іншими, спрямована на широку оцінку індивідуальних особливостей життєвої креативності (див. дод. Г).

Анкета враховує 8 різних напрямлень креативної діяльності, однак, в рамках власне нашого дослідження, ми використовували лише анкету оцінки в сфері літературної творчості, оскільки вона найближча саме до вербальної креативності.

Анкета складається із трьох запитань: 1 – позначення того, як часто виконувалась певна активність у сфері літературної діяльності; 2 – вказати усі рівні досягнень в літературній діяльності із наданого списку; 3 – вказати, скільки років вже займаються/займалися будь-якою діяльністю у сфері літератури.

Оцінювання результатів відбувається наступним чином:

- у завданні 1 оцінки розподілені за 5-пунктною шкалою, в якій відповідь ніколи – 0 балів, 1-2 рази – 1 бал, 3-5 разів – 2 бали, 6-10 разів – 3 бали, більше ніж 10 разів – 4 бали. Максимальний бал за це завдання – 24 бали.

- у завданні 2 кожний із рівнів має власну оцінку від 0 до 10 відповідно. Для підрахунку сумуються бали за усіма відзначеними рівнями. Максимальний бал за цим питанням – 55.

Наприкінці бали підсумовуються і результат є показником креативності для цієї категорії діяльності. Максимальний бал – 79. Відповідно відмітка у 40 балів вважається середнім результатом (як медіана ряду із 79 чисел). У нашому випадку цей показник, поряд із іншими результатами, буде використовуватися як підтвердження наявності лінгвістичної креативності особистості.

Тест Е. Торренса: Вербальна батарея

Цей тест – повна адаптація вербальної батареї тесту Е. Торренса (1983), виповнена на основі праці Е. Е. Тунік. (див. дод. Д).

Вербальна частина складається із 7 субтестів, 6 із яких були використані в нашому дослідженні. В основі цих завдань лежить 6 різних активностей:

постановка запитань, вгадування причин, вгадування наслідків, покращення предмету/іграшки, вигадкування незвичайного застосування, та незвичайні запитання.

Виконання перших 3-х субтестів базується на основі одного зображення.

У першому субтесті необхідно поставити як тільки можна більше запитань, що допоможуть з'ясувати, що відбувається на картинці.

Другий субтест спрямований на постановку якомога більших здогадок щодо причин подій на картинці.

У третьому субтесті опитувані мали вигадати якомога більше наслідків того, що відбувається на зображенні. Перші три субтести присвячені виміру причинно-наслідковим креативним мисленням («науковим»).

Субтест 4 пропонує записати усі можливі варіанти покращення іграшкового слона, аби він став більш привабливим для гри.

У 5 субтесті нашого опитування респондент мав придумати найбільшу кількість незвичайних способів застосування/використання картонної коробки.

В останньому, 6 субтесті, пропонується зображення із неправдоподібною ситуацією. Опитуваний/на має зробити якомога більше припущень щодо наслідків такої неможливої ситуації.

Усі отримані дані оцінюються за трьома параметрами:

- гнучкість,
- оригінальність,
- швидкість.

За параметром *швидкості* кожна адекватна відповідь (така, що відповідає поставленій задачі) оцінюється в 1 бал.

При оцінці за параметром *гнучкість*, оцінюється кількість категорій (із 17 можливих), до яких можна віднести відповідь опитуваного. За кожен категорію дається по 1 балу, якщо ж одна і та сама категорія була використана кілька разів, бали не нараховуються.

Параметр *оригінальність* оцінюється наступним чином: 1 бал надається за відповіді, що зустрічаються у 2-4,99% респондентів; 2 бали – за відповіді які є у менш ніж 2% респондентів, 0 балів – за відповіді, що зустрічаються частіше всього. Після цього бали переводяться у шкальні значення (за кожною окремою категорією). Бали розподіляються наступним чином:

- >70 – дуже високо
- 66-70 – вище норми
- 61-65 – дещо вище норми
- 40-60 – норма
- 35-39 – дещо нижче норми
- 30-34 – нижче норми
- <30 – дуже низько

Анкета-опитник «Лінгвістична креативність та мовне середовище»

Самостійно розроблена анкета спрямована на визначення взаємозв'язку багатомовності (володіння та активне послуговування кількома мовами) та лінгвістичної креативності (див.дод.Е). Складається із 15 питань, 14 із яких мають конкретні варіанти відповідей (тобто є закритими), 9 із цих питань можуть мати кілька варіантів відповідей. Останнє питання відкритого характеру. Результати анкети піддаються кількісному аналізу та обробці.

Питання № 1-2 можуть містити кілька варіантів відповідей, кожна з яких оцінюється в 1 бал.

Питання № 3 оцінюється наступним чином:

- якщо людина відноситься до білінгвістів – 2 бали
- до трилінгвістів – 3 бали
- володіє лише 1 мовою – 1 бал відповідно.

Питання № 4-9 та № 14 також можуть містити кілька варіантів відповідей. Із наданих оцінка відбувається наступним чином:

- відмічені українська та російська мови оцінюються в 1 бал

- будь-яка іноземна мова (англійська, німецька, французька та ін.) розцінюється в 2 бали

Оцінка за питання № 10 відбувається так: відповідь «Так, постійно» - 3 бали, «Іноді (1-3 рази на день)» - 2 бали, «Ні, ніколи» - 1 бал, «Не володію вільно іноземною мовою» – 0 балів.

Питання № 11 оцінюється відповідно: відповідь «Так, постійно говорю змішуючи різні мови» - 3 бали, «Іноді поєдную» - 2 бали, «Ніколи так не роблю, спілкуюся виключно однією мовою» - 1 бал.

У питанні № 12 відповідь «Так, легше, дає можливість повністю та точно висловити власну думку» розцінюється у 2 бали, а відповідь «Ні, тільки заплутує і провокує забувати слова рідної мови» в 1 бал.

Питання № 13 оцінюється у максимум 3 балів наступним чином:

- 3 бали – за унікальну назву, надану іноземною мовою, або за назву рідною мовою що є автентичною і не створена із набору уже існуючих слів (назва має мати сенс)
- 2 бали – за назву будь-якою мовою, створеною через змішування уже існуючих слів або частин слів
- 1 бал – за назву, надану будь-якою мовою, створеною простим поєднанням вже існуючих слів (назва зрозуміла, із неї легко здогадатися, що саме продають, або вона нагадує уже існуючу назви).
- 0 балів за не надану відповідь або за набір літер/слів

Питання № 15 також оцінюється за якістю із максимальною оцінкою у 4 бали:

- 4 бали – зв'язний текст, логічно побудований, сюжет не нагадує сюжети популярних книжок/фільмів/серіалів. У тексті використані незвичайні (вигадані) назви/імена, можливо іноземні слова або цілий текст.
- 3 бали – логічний текст, сюжет дещо тривіальний або щось нагадує (книжку, оповідання, фільм, серіал). Використані назви/імена є унікальними, однак можуть

нагадувати вже існуючі. Текст може бути написаний іноземною мовою, але його переклад не має оригінального значення.

- 2 бали – логічний текст, написаний за мотивами уже існуючих сюжетів, однак переінакшений, зі зміненими героями/назвами/обставинами; простий текст, що, хоча і є унікальним, не має конкретних особливостей (у вигляді нових слів, імен, назв, або опису незвичайних подій).

- 1 бал – короткий текст, із незрозумілим/простим сюжетом (або його відсутністю), або дуже впізнаваним сюжетом із фільмів/книг/серіалів. Використані звичайні назви та імена.

- 0 балів – не написаний або незв'язний текст (набір речень).

Отже, високі результати (вищі, за середнє значення вибірки) будуть інтерпретуватися як показники різноманітного мовного середовища (такого, що включає кілька мов, насамперед іноземні). Респонденти, в яких виявляться високі результати, вважатимуться такими, що послуговуються багатьма мовами одночасно (включно із іноземними) у повсякденному житті.

2.2. Результати емпіричного дослідження психологічних особливостей розвитку лінгвістичної креативності студентства

У дослідженні взяло участь 35 осіб. Перша частина опитування була спрямована на встановлення таких фактів як вік, стать, рік навчання, спеціальність та кількість мов володіння.

В опитуванні взяли участь 86% жінок та 14% чоловіків. Відповідно до результатів, під час дослідження відбувся наступний розподіл за віковою категорією:

- 40% - 20 років
- 25,7% - 21 рік
- 14,3% - 22 роки
- 11,4% - 23 роки
- 5,7% - 19 років

- 2,9% - 25 років

На момент проведення дослідження, 37,1% опитуваних навчалися на 4 курсі бакалаврату, 25,7% опитуваних із 3-го курсу бакалаврату, 20% - першокурсники магістратури, 14,3% - другокурсники магістратури, 2,9% - 2-ий курс бакалаврату. Результат розподілу за спеціальностями виведено нижче на рис. 2.2.1.

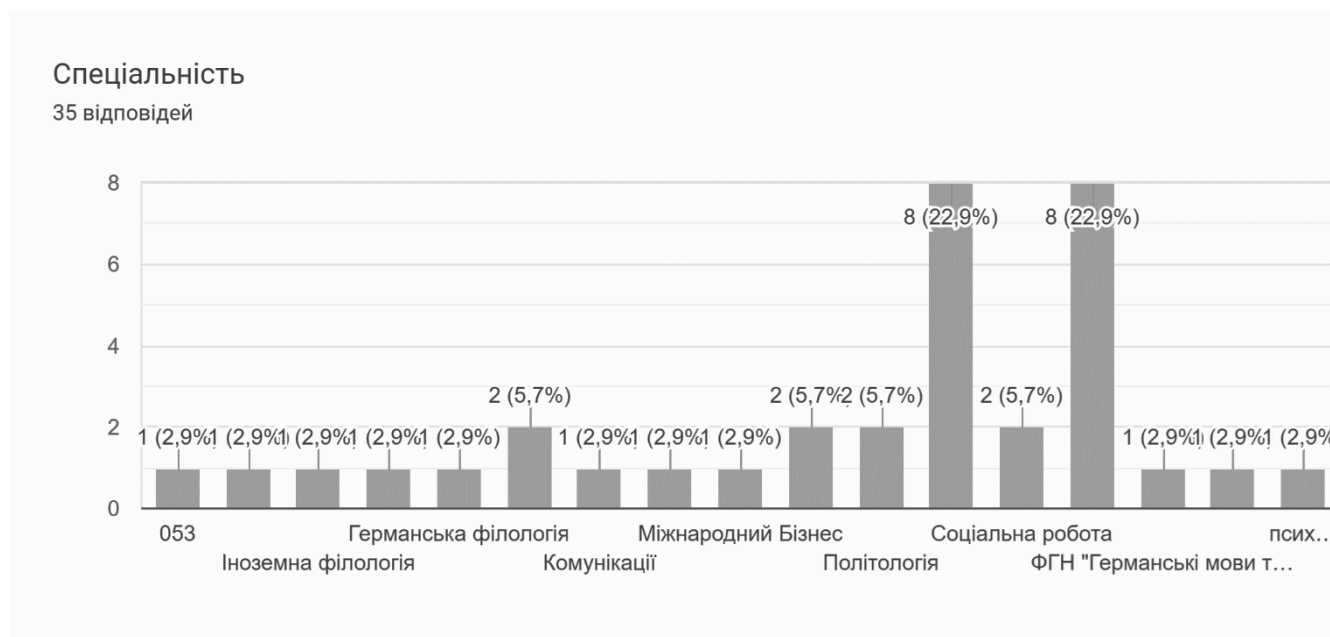

Рис. 2.2.1. Діаграма розподілу студентів за спеціальностями

Згідно із результатами ознайомчої частини дослідження, ми також встановили, що 41,7% опитуваних володіє двома мовами, 25% - 3-а мовами, по 11,1% володіють однією мовою або 4-а мовами, 5,6% - 5-а мовами, 1 респондент (2,8%) зазначив, що володає 5 мовами і ще 2 наразі вивчає, і ще 1 респондент окремо вказав, що володіє англійською, німецькою та російською (тобто володіє 3-а мовами).

Початок обробки результатів опитування ми позначили із аналізу тесту вільних асоціацій С. Медніка. Спочатку проаналізуємо результати першої серії, в якій респонденти не мали конкретного завдання щодо демонстрації власних лінгвістично-креативних навичок. На таблиці 2.2.1 представлені результати

аналізу тесту вільних асоціацій у вигляді основних репрезентативних індексів, а саме індексу асоціацій, оригінальності та унікальності.

Таблиця 2.2.1

Тест на вільні асоціації. Серія 1

Респондент	Індекс асоціацій	Заг. індекс оригінальності	Індекс Унікальності
Б.В.М.	1,00	0,53	0,37
Г.П.О.	1,00	0,68	0,58
-	1,00	0,73	0,58
Х.М.С.	1,05	0,88	0,84
М.Д.Ю.	1,11	0,69	0,53
С.А.С.	1,00	0,65	0,58
К.Д.В.	1,00	0,64	0,53
Т.А.О.	1,05	0,43	0,21
К.Д.О.	1,00	0,59	0,42
О.І.	1,00	0,54	0,37
Г.О.М	1,42	0,45	0,32
О.Є.О.	1,00	0,69	0,63
Б.С.	1,00	0,61	0,53
Д.А.В	1,00	0,92	0,84
Л.С.О.	1,26	0,86	0,53
М.Т.С.	1,05	0,42	0,26
Т.А.А.	1,00	0,61	0,53
Н.Т.Т.	1,89	0,93	0,89
С.Д.М.	1,00	0,68	0,53
П.С.О	1,16	0,74	0,63
С.В.	0,95	0,60	0,47
Щ.Д.І.	1,53	0,75	0,68
Ф.А.О.	1,00	0,63	0,53
Ш.Д.М.	1,00	0,51	0,37
А.А.В.	1,00	0,55	0,42
К.А.О.	1,00	0,46	0,37

Р.М.О.	1,11	0,45	0,32
Б.С.В	1,00	0,52	0,37
К.Д.С	1,05	0,76	0,68
О.М.О.	1,00	0,55	0,47
Л.Д. І.	1,00	0,85	0,84
П.В.О.	1,00	0,52	0,32
Т.К.С.	1,00	0,90	0,84
Б.Н.В.	1,32	0,79	0,74
П.С.О.	1,00	0,78	0,68

Відповідно до наведених результатів середній показник цієї групи за індексом оригінальності складає 0,66, а за індексом унікальності 0,53. У Сесії 1 порівняння відбуватиметься саме із цим показниками.

Отже, респонденти, чії результати є вищими за середні значення, будуть вважатися такими, що є схильними до проявів лінгвістичної креативності. Згідно із даними таблиці 2.2.1, за індексом оригінальності вищі показники спостерігаються у 45% респондентів, а за показником унікальності у 40%. При тому, індекс асоціацій (тобто кількість наданих відповідей на одне питання є більшою за один) є вищим за одиницю лише у 34% учасників, які при тому не всі збігаються із респондентами із високим індексом оригінальності та/або унікальності. Високі показники за усіма трьома індексами спостерігаються лише у 17% опитуваних.

Перейдемо до аналізу Серії 2 тестування, в якій опитуваним була надана конкретна інструкція про необхідність підбору саме унікального/незвичайного слова-асоціації до наданих 20 рядів стимулів. Результати другої серії представлені нижче у таблиці 2.2.2.

Таблиця 2.2.2

Тест на вільні асоціації. Серія 2

Респондент	Індекс	Заг. індекс	Індекс
-------------------	---------------	--------------------	---------------

	асоціацій	оригінальності	Унікальності
Б.В.М.	1	0,50	0,35
Г.П.О.	1	0,85	0,75
-	1	0,94	0,90
Х.М.С.	1	0,92	0,85
М.Д.Ю.	1,2	0,80	0,70
С.А.С.	1	0,75	0,65
К.Д.В.	1,15	0,72	0,60
Т.А.О.	1,1	1,00	1,00
К.Д.О.	1	0,53	0,30
О.І.	1	0,77	0,70
Г.О.М	1	0,81	0,70
О.Є.О.	1,05	0,79	0,75
Б.С.	1,05	0,76	0,60
Д.А.В	1	0,87	0,80
Л.С.О.	1,1	0,61	0,50
М.Т.С.	1,05	1,00	1,00
Т.А.А.	1	0,94	0,90
Н.Т.Т.	2,1	1,00	1,00
С.Д.М.	0,9	0,87	0,85
П.С.О	1,3	0,87	0,80
С.В.	1	0,92	0,90
Щ.Д.І.	1,15	0,89	0,85
Ф.А.О.	1	0,64	0,50
Ш.Д.М.	1	0,93	0,85
А.А.В.	1	0,68	0,55
К.А.О.	1	1,00	1,00
Р.М.О.	1	0,59	0,50
Б.С.В	1	0,96	0,95
К.Д.С	1	1,00	1,00
О.М.О.	1	0,45	0,30
Л.Д. І.	0,5	0,58	0,55
П.В.О.	1	0,80	0,70
Т.К.С.	1,1	1,00	1,00

Б.Н.В.	1	0,89	0,85
П.С.О.	1	1,00	1,00

Виходячи із результатів, представлених у таблиці 2.2.2, середній показник групи у другій серії за показником оригінальності становить 0,81 бали, а за показником унікальності 0,74 бали. Обидва середні результати переважають ті, що були представлені у першій серії тестування. Індекс оригінальності зріс на 22,7%, а індекс унікальності на 39,6%. Вищий за середній показник індекс оригінальності у межах цієї серії та вибірки було виявлено у 54% респондентів, а високий рівень унікальності у 51% опитуваних. У цій серії індекс асоціацій був більший ніж 1 лише у 28% опитуваних. І, у порівнянні із першою серією тестування, все така сама кількість людей (17%) має високі показники за усіма трьома індексами. При тому, лише троє респондентів показали однаково високі результати як у першій серії тестування, так і в другій.

Згідно із наданими даними, можемо стверджувати, що принаймні у 3 людей є сталі ознаки вербальної лінгвістичної креативності (за цим тестом), 17% осіб не знижують власних показників унікальності та оригінальності від збільшення кількості асоціацій, однак при цьому немає помітної кореляції між кількістю асоціацій та проявами оригінальності а унікальності у вербальних одиницях. На основі цього тесту ми також можемо припустити, що принаймні 50% респондентів проявляють вербальну креативність, якщо перед ними поставлять таку задачу, а отже можемо говорити про їх потенційну схильність володіти лінгвістичною креативністю.

Наступним ми аналізуємо анкету із визначення досягнень у творчій діяльності, засновану на системі самооцінювання, результати якої представлені у таблиці 2.2.3.

Таблиця 2.2.3

Анкета із визначення досягнень у творчій діяльності: Результати

Респондент	Результат Завдання 1	Результат Завдання 2	Кінцевий Результат
Б.В.М.	15	19	34
Г.П.О.	18	27	45
-	15	22	37
Х.М.С.	14	0	14
М.Д.Ю.	12	20	32
С.А.С.	12	0	12
К.Д.В.	11	1	12
Т.А.О.	8	1	9
К.Д.О.	11	1	12
О.І.	11	11	22
Г.О.М	13	2	15
О.Є.О.	11	1	12
Б.С.	13	1	14
Д.А.В	9	1	10
Л.С.О.	9	1	10
М.Т.С.	11	11	22
Т.А.А.	21	1	22
Н.Т.Т.	11	5	16
С.Д.М.	6	2	8
П.С.О	5	0	5
С.В.	15	14	29
Щ.Д.І.	22	41	63
Ф.А.О.	13	21	34
Ш.Д.М.	10	10	20
А.А.В.	14	21	35
К.А.О.	19	30	49
Р.М.О.	9	5	14
Б.С.В	8	5	13
К.Д.С	18	34	52
О.М.О.	11	5	16

Л.Д.І.	6	6	12
П.В.О.	1	4	5
Т.К.С.	12	24	36
Б.Н.В.	15	14	29
П.С.О.	11	15	26

Згідно із наведеними у таблиці 2.2.3 результатами, середній показник у групі, що вказує на залученість у творчій діяльності в сфері літератури, а отже і на прояв лінгвістичної креативності, становить 22,7 бали, що є значно нижчим за середній показник. Вищий за середній бал набрали всього 11% респондентів (4/35 людей). Один респондент із цих 11% також показував високі результати за обома сесіями тестування на вільні асоціації. Ще один респондент, що отримав за цією анкетною підвищений бал, мав високий результат у першій сесії тесту С. Медніка. Усі 4 респонденти мали високі показники оригінальності та/або унікальності у будь-якій із двох сесій попереднього тесту на вільні асоціації.

Звіряючись із представленою таблицею, ми також хотіли б виділити, що 14% (тобто 5 із 35 опитуваних) набрали лише трохи нижчу за середню кількість балів (34-37 балів) . 2 із 5 респондентів мали високі показники у обох сесіях попереднього тесту.

До розгляду представимо також статистику відповідей (рис. 2.2.2) щодо того, скільки років респонденти займалися будь-яким із видів літературної діяльності.

	Швидіксть	Ті Бали	Гнучкість	Ті Бали	Оригінальність	Ті Бали	Вербальна Креативність (Твк)
Б.В.М.	13	39,09	10	40,48	13	41,17	40,25
Г.П.О.	32	50,03	24	49,63	49	53,63	51,10
-	18	41,97	13	42,44	29	46,71	43,71
Х.М.С.	12	38,52	7	38,52	17	42,56	39,87
М.Д.Ю.	15	40,24	12	41,79	24	44,98	42,34
С.А.С.	19	42,55	16	44,40	12	40,83	42,59
К.Д.В.	15	40,24	14	43,09	15	41,87	41,73
Т.А.О.	24	45,42	20	47,01	24	44,98	45,81
К.Д.О.	16	40,82	15	43,75	17	42,56	42,37
О.І.	18	41,97	11	41,13	18	42,90	42,00
Г.О.М	24	45,42	14	43,09	26	45,67	44,73
О.Є.О.	28	47,73	21	47,67	31	47,40	47,60
Б.С.	14	39,67	12	41,79	15	41,87	41,11
Д.А.В	14	39,67	9	39,83	20	43,60	41,03
Л.С.О.	14	39,67	13	42,44	23	44,63	42,25
М.Т.С.	19	42,55	16	44,40	23	44,63	43,86
Т.А.А.	26	46,57	23	48,97	30	47,06	47,54
Н.Т.Т.	12	38,52	10	40,48	16	42,21	40,40
С.Д.М.	25	46,00	20	47,01	34	48,44	47,15
П.С.О	11	37,94	8	39,17	15	41,87	39,66
С.В.	15	40,24	12	41,79	23	44,63	42,22
Щ.Д.І.	16	40,82	12	41,79	15	41,87	41,49
Ф.А.О.	13	39,09	10	40,48	10	40,13	39,90
Ш.Д.М.	37	52,91	27	51,59	54	55,37	53,29
А.А.В.	27	47,15	21	47,67	27	46,02	46,95
К.А.О.	18	41,97	10	40,48	20	43,60	42,02
Р.М.О.	24	45,42	19	46,36	32	47,75	46,51
Б.С.В	9	36,79	7	38,52	6	38,75	38,02
К.Д.С	7	35,64	7	38,52	9	39,79	37,98
О.М.О.	23	44,85	15	43,75	21	43,94	44,18
Л.Д. І.	13	39,09	9	39,83	18	42,90	40,61
П.В.О.	18	41,97	14	43,09	11	40,48	41,85

Т.К.С.	36	52,33	29	52,89	53	55,02	53,41
Б.Н.В.	27	47,15	21	47,67	31	47,40	47,41
П.С.О.	19	42,55	15	43,75	16	42,21	42,83

Згідно із наведеними результатами, за показником вербальної креативності нашої вибірки лише 14,2% опитуваних показали дещо нижчі за норму результати. Інші 85,8% набрали таку кількість балів, що вважається у межах норми. Тобто, виходячи із таких показників, а також враховуючи те що середній показник за вибіркою становить 43,59 бали і входить у межі норми, ми можемо стверджувати, що більшість групи, хоч і не має яскраво вираженої вербальної лінгвістичної креативності, однак проявляє нормальні вербальні креативні здібності, а отже потенційно можуть їх розвивати.

Відповідно до усіх вище наведених результатів, ми підраховали загальні показники лінгвістичної креативності нашої вибірки студентів та звели це у єдину таблицю 2.2.5.

Таблиця 2.2.5

Загальні показники лінгвістичної креативності студентства

Респондент	Заг. індекс ориг	Індекс Унік	Заг. індекс ориг	Індекс Унік	Кінцевий Результат Анкета	Вербальна Креативність (Твк)	Загальний Показник Лінгвістичної Креативності
Б.В.М.	0,53	0,37	0,50	0,35	34	40,25	76,00
Г.П.О.	0,68	0,58	0,85	0,75	45	51,10	98,95
-	0,73	0,58	0,94	0,90	37	43,71	83,86
Х.М.С.	0,88	0,84	0,92	0,85	14	39,87	57,35
М.Д.Ю.	0,69	0,53	0,80	0,70	32	42,34	77,05
С.А.С.	0,65	0,58	0,75	0,65	12	42,59	57,21
К.Д.В.	0,64	0,53	0,72	0,60	12	41,73	56,22
Т.А.О.	0,43	0,21	1,00	1,00	9	45,81	57,45
К.Д.О.	0,59	0,42	0,53	0,30	12	42,37	56,21
О.І.	0,54	0,37	0,77	0,70	22	42,00	66,39
Г.О.М	0,45	0,32	0,81	0,70	15	44,73	62,01

О.С.О.	0,69	0,63	0,79	0,75	12	47,60	62,46
Б.С.	0,61	0,53	0,76	0,60	14	41,11	57,60
Д.А.В	0,92	0,84	0,87	0,80	10	41,03	54,46
Л.С.О.	0,86	0,53	0,61	0,50	10	42,25	54,75
М.Т.С.	0,42	0,26	1,00	1,00	22	43,86	68,54
Т.А.А.	0,61	0,53	0,94	0,90	22	47,54	72,51
Н.Т.Т.	0,93	0,89	1,00	1,00	16	40,40	60,22
С.Д.М.	0,68	0,53	0,87	0,85	8	47,15	58,08
П.С.О	0,74	0,63	0,87	0,80	5	39,66	47,70
С.В.	0,60	0,47	0,92	0,90	29	42,22	74,11
Щ.Д.І.	0,75	0,68	0,89	0,85	63	41,49	107,66
Ф.А.О.	0,63	0,53	0,64	0,50	34	39,90	76,20
Ш.Д.М.	0,51	0,37	0,93	0,85	20	53,29	75,94
А.А.В.	0,55	0,42	0,68	0,55	35	46,95	84,14
К.А.О.	0,46	0,37	1,00	1,00	49	42,02	93,85
Р.М.О.	0,45	0,32	0,59	0,50	14	46,51	62,37
Б.С.В	0,52	0,37	0,96	0,95	13	38,02	53,82
К.Д.С	0,76	0,68	1,00	1,00	52	37,98	93,43
О.М.О.	0,55	0,47	0,45	0,30	16	44,18	61,96
Л.Д. І.	0,85	0,84	0,58	0,55	12	40,61	55,42
П.В.О.	0,52	0,32	0,80	0,70	5	41,85	49,18
Т.К.С.	0,90	0,84	1,00	1,00	36	53,41	93,16
Б.Н.В.	0,79	0,74	0,89	0,85	29	47,41	79,68
П.С.О.	0,78	0,68	1,00	1,00	26	42,83	72,30

Аналізуючи наведені дані можемо зробити такі висновки:

- середній показник лінгвістичної креативності в групі складає 69 балів
- 42% опитуваних мають вищий за середній показник лінгвістичної креативності
- лише 20% відсотків респондентів мають найвищі показники, такі, що перевищують 80 балів.

На основі трьох проаналізованих вище методик, ми також виокремили вибірку із осіб, які проявили ознаки лінгвістичної креативності, або схильності до

неї через високі результати отримані принаймні у 2/4 заповнених тестів (3 методики, 4 власне анкети тестів). Відповідно, зведена таблиця 2.2.6 з їхніми показниками наведена нижче.

Таблиця 2.2.6

Зведена таблиця «Показники лінгвістично креативно здібних студентів»

Респондент	Сирі Бали				Сума балів лінгв. креативність
	Меднік 1	Меднік 2	Анкета Досягнень	Торренс	
Б.В.М.	0,9	0,85	34	40,25	76
Г.П.О.	1,26	1,6	45	51,10	98,95
-	1,31	1,84	37	43,71	83,86
М.Д.Ю.	1,22	1,5	32	42,34	77,05
Т.А.А.	1,14	1,84	22	47,54	72,51
Щ.Д.І.	1,43	1,84	63	41,49	107,66
Ф.А.О.	1,16	1,14	34	39,9	76,2
Ш.Д.М.	0,88	1,78	20	53,29	75,94
А.А.В.	0,97	1,23	35	46,95	84,14
К.А.О.	0,83	2	49	42,02	93,85
К.Д.С	1,44	2	52	37,98	93,43
Т.К.С.	1,74	2	36	53,41	93,16
Б.Н.В.	1,53	1,74	29	47,41	79,68
П.С.О.	1,46	2	26	42,83	72,3

Відповідно до наданих результатів, середній показник серед групи студентів, що показали певне володіння лінгвістичною креативністю, становить 84,62. При цьому, 35,7% від цієї групи (що є 14,2% від усієї вибірки у 35 опитуваних) респондентів мають показники вище за середній, що свідчить про них як про лінгвістично креативних особистостей.

Останній опитувальник в нашому дослідженні це анкета-опитник «Лінгвістична Креативність та мовне середовище», результати якої представлені нижче у таблиці 2.2.7.

Таблиця 2.2.7

Результати анкети «Лінгвістична Креативність та мовне середовище»

Респонденти	Кінц. Результат	Респонденти	Кінц. Результат	Середнє Значення
Б.В.М.	25	С.Д.М.	32	31,43
Г.П.О.	36	П.С.О	32	
-	29	С.В.	39	
Х.М.С.	34	Щ.Д.І.	29	
М.Д.Ю.	36	Ф.А.О.	26	
С.А.С.	34	Ш.Д.М.	32	
К.Д.В.	26	А.А.В.	39	
Т.А.О.	21	К.А.О.	22	
К.Д.О.	29	Р.М.О.	29	
О.І.	37	Б.С.В	27	
Г.О.М	37	К.Д.С	25	
О.Є.О.	33	О.М.О.	38	
Б.С.	31	Л.Д.І.	27	
Д.А.В	23	П.В.О.	31	
Л.С.О.	34	Т.К.С.	31	
М.Т.С.	29	Б.Н.В.	32	
Т.А.А.	24	П.С.О.	34	
Н.Т.Т.	57			

За результатами анкети, наведеними у таблиці, середнє значення за показниками, що свідчать про різноманітне мовне середовище респондентів, становить 31,43. Відповідно, 48,5% опитуваних показали вищі за середні результати в опитуванні. При цьому 11,4% респондентів показали найвищі результати (38-57). Згідно з наведеними даними, можемо говорити про те, що 48,5% опитуваних послуговуються кількома мовами у повсякденному житті, враховуючи також іноземні мови, найчастіше англійська (див. рис. 2.2.3.).

1. Вкажіть усі мови, якими ви вільно володієте (можете спілкуватися, сприймати інформацію, читати книжки, жартувати та ін.)

35 відповідей

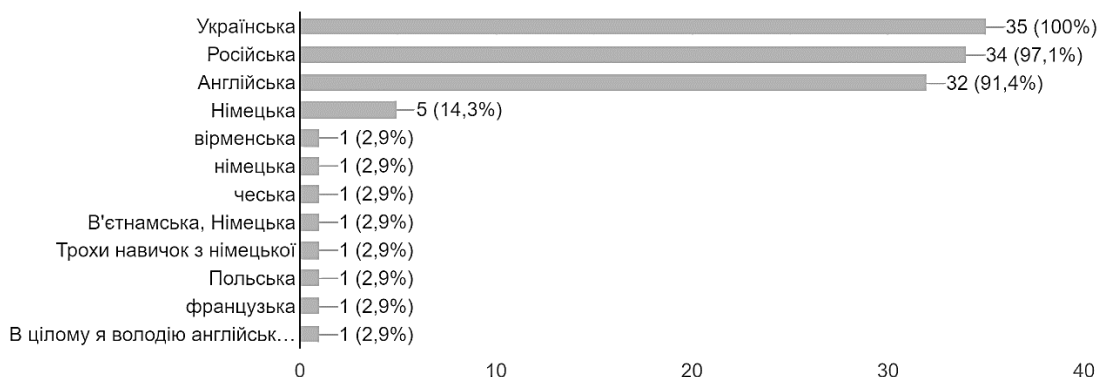

Рис. 2.2.3 Діаграма вільного володіння студентами різних мов

Варто також зазначити, що за результатами анкети, 51,4% респондентів вказали, що вважають себе білінгвістами, 42,9% - що відносять себе до трилінгвістів, 5,7% - що вільно володіють лише однією мовою. Відповідно до дослідження, також було виявлено, що найбільше у соціальному середовищі переважають українська та російська мови (рис. 2.2.4) інформативних каналах та соціальних мережах респондентів переважають українська та англійська мови (рис. 2.2.5).

4. Яка мова більш за все переважає у вашому соціальному середовищі (спілкування із близькими, друзями, у соціальних мережах, на роботі)?

35 відповідей

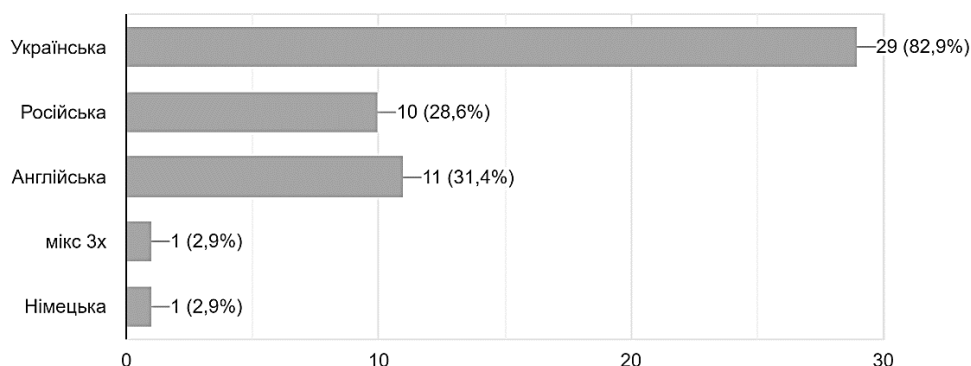

Рис. 2.2.4. Діаграма переваги певних мов у соціальному середовищі

5. Яка мова переважає у інформативних каналах ваших соціальних мереж (Тік Ток, Інстаграм, Фейсбук, Телеграм та ін.)?

35 відповідей

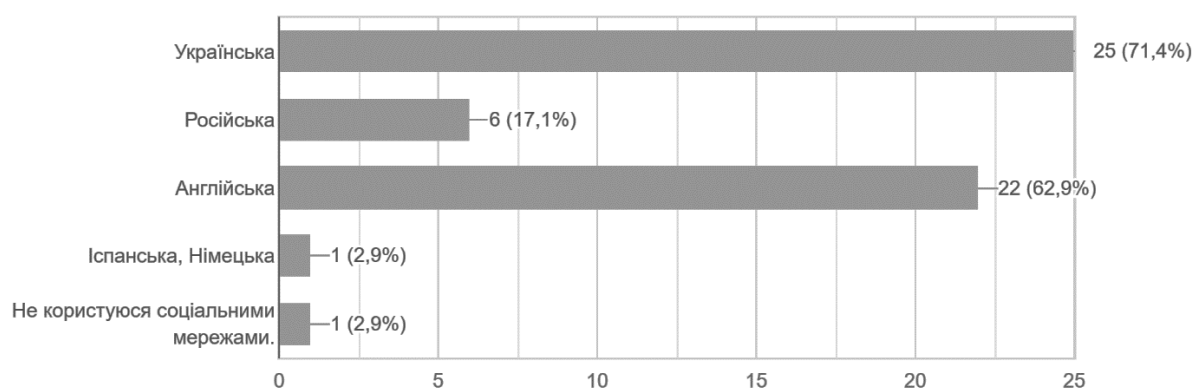

Рис. 2.2.5. Діаграма переваги певних мов у інформативних каналах соціальних мереж

На питання про те, якою мовою легше виражати думки, 23-є із 35-и респондентів відповіли «українською», 16 із 35 опитуваних вказали російську, 9 респондентів обрали англійську, і 1 респондент зазначив вірменську. Питання про вираження емоцій, натомість, набрало інші результати:

- 20 опитуваних обрали українську

- 15 – російську
- 12 – англійську
- 1 – вірменську.

82,9% опитуваних також вказали, що їм легше спілкуватися, коли вони можуть використати іншомовні слова/вирази у реченнях, на противагу 17,1% респондентів, які вказали, що це їх тільки заплутує і провокує забувати слова рідної мови.

Отже, виходячи із таких показників, можемо говорити про те, що принаймні у половини опитуваних (48%-50%) у житті переважає більше ніж одна мова, і в більшості випадків вони послуговуються іноземною мовою у повсякденному житті для кращого вираження думок та емоцій.

Тепер перейдемо до аналізу за результатами двох таблиць 2.2.5 та 2.2.7. Зведені результати наведені у таблиці 2.2.8 нижче.

Таблиця 2.2.8

**Взаємозв'язок між лінгвістичною креативністю та кількістю мов
володіння студентства**

Респондент	Загальний Показник Лінгвістичної Креативності	Результат Анкети "Лінгв.креат та мов.серед."
Б.В.М.	67,00	25
Г.П.О.	89,95	36
-	75,86	29
Х.М.С.	77,35	34
М.Д.Ю.	81,05	36
С.А.С.	79,21	34
К.Д.В.	70,22	26
Т.А.О.	69,45	21
К.Д.О.	73,21	29
О.І.	81,39	37
Г.О.М	84,01	37

О.Є.О.	83,46	33
Б.С.	74,60	31
Д.А.В	67,46	23
Л.С.О.	78,75	34
М.Т.С.	75,54	29
Т.А.А.	74,51	24
Н.Т.Т.	101,22	57
С.Д.М.	82,08	32
П.С.О	74,70	32
С.В.	84,11	39
Щ.Д.І.	73,66	29
Ф.А.О.	68,20	26
Ш.Д.М.	87,94	32
А.А.В.	88,14	39
К.А.О.	66,85	22
Р.М.О.	77,37	29
Б.С.В	67,82	27
К.Д.С	66,43	25
О.М.О.	83,96	38
Л.Д. І.	70,42	27
П.В.О.	75,18	31
Т.К.С.	88,16	31
Б.Н.В.	82,68	32
П.С.О.	72,30	34

Для з'ясування взаємозв'язку між лінгвістичною креативністю та кількістю мов, якими послуговуються та володіють студенти ми звели показові дані у єдину таблицю. Для аналізу застосували коефіцієнт К. Пірсона, покликаний виміряти лінійну кореляцію між двома вибірками показників. Після розрахунків ми отримали коефіцієнт $-0,07$, що вказує на відсутність кореляції між показниками. У такому випадку це означає, що немає взаємозв'язку між рівнем лінгвістичної

креативності та кількістю мов володіння студентства, і наша поставлена гіпотеза не підтверджується.

Однак, ми вирішили з'ясувати, чи існує такий взаємозв'язок у студентів, які показали високі результати рівня лінгвістичної креативності. Для цього, ми звели та співставили дані із таблиць 2.2.6 і 2.2.7 та навели їх у таблиці 2.2.9.

Таблиця 2.2.9

Взаємозв'язок між проявами лінгвістичної креативності та мовним різноманіттям (кількістю мов володіння) студентства із високими показниками лінгвістичної креативності

Респондент	Загальний Показник Лінгвістичної Креативності	Результат Анкети "Лінгв.креат та мов.серед."
Б.В.М.	76	25
Г.П.О.	98,95	36
-	83,86	29
М.Д.Ю.	77,05	36
Т.А.А.	72,51	24
Щ.Д.І.	107,66	29
Ф.А.О.	76,2	26
Ш.Д.М.	75,94	32
А.А.В.	84,14	39
К.А.О.	93,85	22
К.Д.С	93,43	25
Т.К.С.	93,16	31
Б.Н.В.	79,68	32
П.С.О.	72,3	34

У цій вибірці ми виокремили одних і тих самих респондентів, що мали високі показники саме за лінгвістичною креативністю. Для аналізу ми також застосували коефіцієнт К. Пірсона.

У результаті розрахунків було виявлено, що кореляційний зв'язок між показниками становить $-0,03$. Такий показник також свідчить про відсутність кореляції між показниками лінгвістичної креативності та кількості мов володіння студентства.

Відповідно до проведеного дослідження та отриманих результатів, можемо зазначити, що наша першочергово поставлена гіпотеза про залежність рівня розвитку лінгвістичної креативності від кількості володіння мовами студентства не підтвердилася.

Висновки до другого розділу

Другий розділ нашого дослідження присвячено опису процесу організації та проведення емпіричного дослідження, а також аналізу даних зібраних під час реалізації дослідження у формі 4 методик із 5 тестовими анкетами. Усі використані методики та анкети використовувалися з метою встановлення та виміру лінгвістичної креативності у осіб, що нею володіють, встановлення факту володіння студентами більше ніж однією мовою, а також аналізу взаємозв'язку між цими двома фактами.

У ході дослідження ми представили наші результати у формі статистичних даних та рисунків, і відображають психологічні особливості складу досліджуваної статистичної вибірки студентів. Результати наданих методик зафіксовано у таблицях 2.2.1, 2.2.2, 2.2.3, 2.2.4, 2.2.5, 2.2.6, та 2.2.7. Ці таблиці відображають рівень лінгвістичної креативності студентів нашої вибірки, а також різноманіття їхнього мовного середовища, що віддзеркалює володіння та використанні ними кількох мов в тому числі й іноземних. У таблиці 2.2.8 та 2.2.9 наведені зведені дані результатів, що відображають взаємозв'язок між рівнем лінгвістичної креативності та кількістю мов володіння студентів у загальній вибірці та у вибірці студентів із високими показниками лінгвістичної креативності.

Відповідно до проведеного кореляційного аналізу за критерієм К. Пірсона не виявлено взаємозв'язку між лінгвістичною креативністю та кількості мов, якими володіють студенти. Отже, гіпотеза нашого дослідження не підтвердилася.

РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ ЛІНГВІСТИЧНОЇ КРЕАТИВНОСТІ СТУДЕНТСТВА

3.1. Теоретичні основи проведення освітньої роботи, спрямованою на розвиток лінгвістичної креативності студентства

Лінгвістична креативність – це всеохопний процес оригінального та унікального застосування мови в незалежності від соціальної ситуації, але із урахуванням особливості соціальної взаємодії. Це означає, що прояви лінгвістичної креативності є завжди доречними до ситуації, в якій знаходиться індивід. Саме тому, прояви зазначеного виду творчості в навчальному процесі студентів мають не тільки сприйматися нормально, але і заохочуватися. Саме тому важливим є спрямування навчального процесу таким чином, щоб воно слугувало саме розвитку, а не пригніченню лінгвістичної креативності.

Як зазначає С. Дж. Мейкер (С. J. Maker), розвиток креативності залежить від низки чинників, в число яких входить рівень освіти, знання, набуті в та поза межами навчання, стимули та мотивація, культурне середовище та сімейні умови, розвиток конвенційного або логічного мислення та вікові зміни [Maker, с. 402].

Нещодавні дослідження М. Безансона (M. Besançon) також розкрили тему різниці у впливі різноманітних педагогічних практик на креативність [13]. Відповідно С. Дж. Мейкер встановлює, що спеціальні програми, спрямовані на розвиток і тренуванні креативних проявів можуть показати успішні результати у позитивному впливі на дивергентне мислення, здатність до вирішення проблем (задач) та формування установок, що збільшать рівень креативних проявів [21, с. 405]. І хоча науковець мав на увазі загальну креативність, таке заключення може бути правдивим для будь-яких творчих новоутворень, в тому числі й лінгвістичної креативності.

Саме тому, актуальним є розгляд декількох напрямків та методик, які були зазначені у науковому дискурсі як такі, що можуть використовуватися у

навчальному процесі з метою здійснення позитивного впливу на розвиток рівня лінгвістичної креативності під час навчального процесу студентства.

Дослідниця Дж. Хофвебер (J. Hofweber) у своїй праці «Лінгвістична креативність під час вивчення мови: Дослідження впливу творчих текстових матеріалів і підходів викладання під час вивчення другої мови» зазначає особливий вплив на лінгвістичну креативність у процесі оволодіння іноземною мовою чотирьох чинників [16, с. 21-23].

До першого чинника відноситься застосування літературних текстів, зокрема поезії, написаної мовою вивчення, що впливає на формування зацікавленості та мотивації до вивчення мови та збільшення лінгвістичної можливості індивіда, а також сприяє розвитку навичок креативного поєднання лексичних одиниць.

До другого чинника відноситься використання літературних творів для читання з метою збільшення взаємодії зі словниковим запасом мови та відповідним його розширенням у тих, хто навчається.

До третього чинника відноситься втілення викладачами персоналізованого та креативного підходу із заохоченням унікальних персональних відповідей студентів із метою відкриття перед ними можливостей до більш широкого застосування мовлення та відповідного розширення їх мовної компетенції [16 с.21-23]

Варто також взяти до уваги, що формування та розвиток лінгвістичної креативності в науковому дискурсі розглядається стадіально. Тобто, цей процес поділений на відповідні етапи, в залежності від того, що саме індивід робить з мовою та як може її використовувати. З

Загалом виділяють чотири стадії формування лінгвістичної креативності:

1. теоретична та ерудиційна стадія – полягає у надбанні студентами знань, що потрібні для креативної мовної діяльності;
2. операційна стадія – відпрацювання на основі отриманої бази знань навичок, необхідних для реалізації креативних проявів;

3. емоційно-персональна стадія – відіграє мотиваційну роль та пробуджує зацікавленість студентів у майбутній конкретній креативній діяльності;
4. індивідуально креативна стадія – безпосередня реалізація креативної мовної діяльності [14, с. 86].

Дослідження також показали, що білінгвізм відіграє важливу роль у сприянні розвитку лінгвістичної креативності в процесі навчання. Розглядаючи баскську систему освіти та її вплив на показники лінгвістичної креативності в шкільному середовищі, Д. Лазагабастер виявив, що найбільш сприятливими для розвитку відповідних творчих схильностей в мовленні були дві моделі викладання двох мов.

До першої моделі можна віднести програму раннього часткового занурення, в якій дві мови, основна та друга, викладаються навпіл: частина предметів (в основному гуманітарного напрямку) викладається другою мовою, в той час як більш точні предмети, а також специфічна література викладаються основною (рідною для більшості) мовою.

До другої моделі можна віднести програму раннього тотального занурення для другої мови та підтримувальної для основного, що полягає в тому, що саме друга мова є мовою викладання предметів, а перша (основна) викладається власне як предмет [20, с. 218, с. 224].

Отже, хоча дослідження особливостей побудови навчальної та викладацької діяльності з метою сприяння розвитку лінгвістичної креативності набуває розголосу, існує лише невелика кількість наукових досліджень, присвячених цій проблематиці, особливо у віковій категорії студентства. Тому, враховуючи усю комплексність поняття лінгвістичної креативності, необхідним є подальший розгляд теми, а також пошук необхідних практичних рішень питання позитивного розвитку лінгвістичної креативності.

3.2. Практичні психолого-педагогічні методичні рекомендації розвитку лінгвістичної креативності студентства

Сприяння розвитку лінгвістичної креативності є важливою складовою освітнього процесу у закладах вищої освіти будь-якого спрямування. Атже така складова особистості дозволяє не тільки оригінально застосовувати мову, але й також впливає на покращення загальною мовної компетентності, підвищує навички комунікації, а також сприяє більш якісному застосування мови, як інструменту спілкування та висловлювання думок.

Важливо зазначити, що основою для побудови освітнього процесу мають стати ті теоретичні знання та засади, що розглядалися у нашій роботі, а також вже наявні дослідження, які не були згадані, але належать до теми лінгвістичної креативності.

Оскільки лінгвістична креативність та її прояви є невід'ємною частиною будь-якого освітнього процесу, і може мати безпосередній прояв у будь-яких релевантних умовах, процес викладання та засвоєння знань має бути адаптивним до змін курсу в межах потреб викладачів та студентів.

Слід враховувати такі *психологічні рекомендації*:

- мотивація студентів до активної лінгвокреативної діяльності;
- стадія лінгвістично-креативної діяльності, на якій знаходиться студент;
- мета реалізації лінгвістичної креативності у конкретний момент часу;
- форма, яку набуває лінгвістична креативність (усна/письмова, прозовий/віршований твір і т. і.);
- мова, яку студент вибрав як інструмент реалізації власного творчого мовного потенціалу;
- умови, які сприяли творчому прояву студентства [14, с. 86].

Тут варто уточнити, що слід враховувати вікову категорію студентів, які будуть знаходитися або на емоційно-персональній, або на індивідуально креативній стадії розвитку лінгвістичної креативності в межах першої мови

володіння («рідної»). Якщо ж дискурс йтиме в межах вивчення або реалізації знань іноземної мови, оцінка стадії розвитку має включати особливості мовного рівня, на якому знаходиться особа і, відповідно, враховувати можливість його перебування на одній із чотирьох зазначених стадіях.

Ця діагностика має на меті допомогти персоналізувати та адаптувати навчальні та практичні рекомендації щодо розвитку лінгвокреативного потенціалу, оскільки саме такий індивідуальний підхід зможе позитивно вплинути на зростання наявного рівня відповідних здібностей.

Враховуючи можливі особливості, виявлені під час зазначеної вище діагностики, описані в попередньому пункті теоретичні засади, а також результати нашого власного емпіричного та теоретичного дослідження, ми сформулювали практичні психолого-педагогічні рекомендації. У разі систематичного та планомірного їх використання в освітньому процесі, можливо сприяти активному розвитку лінгвістичної креативності студентів різних спеціалізованих напрямків.

Звідси, природно, витікають *педагогічні рекомендації*:

- урахування можливості виникнення індивідуальних потреб в процесі навчання та педагогічної адаптації до них
- заохочення студентів послуговуватися усім мовним матеріалом, яким вони володіють, враховуючи використання іноземних мовних одиниць, індивідуальних унікальних термінів, сленгових висловлювань і т. і.
- урахування попередньої залученості студентів у певних видах діяльності, що включає в себе прояви здібностей лінгвокреативного характеру
- мотивація студентів до пошуку власних інтересів у лінгвокреативній діяльності
- вибудова навчальної програми із можливістю інтеграції або паралельного спрямування із іншими предметами мовного характеру (література, іноземні мови).

Зрозуміло, що реалізувати психологічні та педагогічні кроки у розвитку лінгвістичної креативності студентства можливо лише при реалізації практичних рекомендацій.

До таких *практичних* рекомендацій відносимо:

- проведення апробації лінгвістичних здібностей студентства шляхом тестувань, наданням творчих завдань письмового та усного характеру, з метою визначення рівня розвитку зазначених здібностей, встановлення «слабких місць» та виокремлення студентів із ознаками лінгвістичної креативності;
- використання неконвенційного матеріалу при роботі зі студентами, такого як літературні твори прозового та поетичного характеру;
- створення додаткових груп для лінгвістично креативних студентів або заохочення самоврядування і самоорганізації студентів у такі групи з метою розширення їх мовного досвіду шляхом забезпечення взаємного обміну знаннями;
- забезпечення обміну досвідом між студентськими групами із лінгвістично креативними студентами, групами, в яких присутні високі, а також низькі показники за лінгвістичною креативністю та сприяння підвищенню зацікавленості та мотивації до лінгвістичної діяльності;
- використання та агітація до пошуку та застосування під час теоретичних або практичних частин занять іноземних джерел та матеріалів, написаних мовою оригіналу (за умови, що хоча б деяка частина студентської групи володіє цією іноземною мовою);
- проведення серед студентів певних конкурсів або ігрової активності: «Що? Де? Коли?», вечори поезії, квартирники, мовні квізи (від англ. – quiz, вікторина, опитування, перебіркві запитання). Така ігрова діяльність, яка б була інтегрована у навчальний процес і акумулювала завдання різного характеру на прояви мовної креативності у різних напрямках (літературному, ораторському, гумористичному;)

- застосування дебатів, ораторських виступів/ декламацій, а також письмових завдань (навіть в межах конкретної наукової теми) як методів практикування та розвитку лінгвокреативних здібностей;
- створення програм, воркшопів, груп та практикумів письмового та усного творчого характеру з метою розвитку аспекту лінгвістичної креативності;
- організація розмовних (мовних), філософські, дебатних та літературних клубів тими мовами, які вивчаються студентами, задля посилення практичного застосування лінгвістичного матеріалу та розвитку лінгвістичних та лінгвокреативних здібностей на практиці.

Отже, включення зазначених рекомендацій у освітній процес ЗВО є необхідною передумовою не лише для розвитку лінгвістичної креативності студентів із уже наявними здібностями, але і для підвищення рівня цієї характеристики у інших студентів.

Висновки до третього розділу

Третій розділ нашого дослідження присвячено розробці практичним психолог-педагогічним рекомендацій, спрямованих на формування таких умов у освітньому процесі, які б досягали мети з розвитку лінгвістичної креативності студентства.

Ми розглянули наявні теоретичні та практичні дослідження, які зокрема виділяють необхідність урахування стадії розвитку лінгвістичної креативності індивіда. Йдеться про такі матеріали, які застосовуються в процесі навчання, а також про особливості мовного середовища студентів, про наявність чи відсутність білінгвізму всередині ЗВО.

Ми також представили розроблені на основі зазначених теоретичних засад, а також нашого власного емпіричного дослідження практичні психолого-педагогічні рекомендації щодо наповнення змісту навчальних програм, стимуляції та мотивації у ставлення до розвитку лінгвокреативності у студентів, діагностики рівня прояву їх мовних здібностей лінгвокреативного характеру, а також

рекомендації щодо застосування певних методів навчання та взаємодії із студентами для сприяння зростання їхньої лінгвістичної креативності під час взаємодії одне із одним та викладачами.

ВИСНОВКИ

У результаті виконання кваліфікаційної роботи з теми «Психологічні особливості розвитку лінгвістичної креативності студентства» ми досягли поставленої мети, реалізували всі поставлені завдання. Висунута гіпотеза, враховуючи результати емпіричного дослідження, не знайшла підтвердження. У бакалаврській роботі відбулося узагальнення результатів теоретичного аналізу й емпіричного дослідження, що дозволило дійти певних висновків.

1. Виконуючи перше завдання нашої роботи, проаналізовано низку понять: дивергентне мислення, креативність, генеративна лінгвістична креативність (творчість), лінгвістична креативність (лінгвокреативність).

Визначено, що дивергентне мислення характеризується низкою якостей, зокрема оригінальність, рухливість, інноваційність, гнучкість, продуктивність, цілісність, чутливість та пластичність

Підкреслено, що явище «креативність» тлумачиться як певні творчі здібності особистості, які можуть проявлятися у різних аспектах діяльності людини, а креативна діяльність у широкому розуміння – це діяльність, яка характеризується новаторською складовою

Зазначено, що лінгвістична креативність студента/студентки – це унікальна психологічна здібність створення нових ідеальних продуктів за допомогою засобів рідної і/або іноземної мови. Така здібність може проявлятися у продукуванні усних і письмових висловлювань на основі дивергентного мислення. Визначено, що нові лексичні одиниці створюються на позначення та фіксацію нових явищ задля уже існуючих або абсолютно нових системи, а метою реалізації лінгвістично креативних проявів виступає конкретна комунікативна мета мовця.

2. Виконуючи друге завдання нашої роботи, представлено результати емпіричного дослідження. Із метою реалізації завдань використано «Вимір Лінгвістичної Креативності», що складався із 4 методик. Вибірку досліджуваних

складали 35 осіб, студентство віком від 17 до 25 років, із різних факультетів НаУКМА та інших ЗВО, в тому числі й іноземних.

Визначено, що з опитуваної групи, в якій 51% опитуваних відносять себе до білінгвістів, а 43% вважаються трилінгвістами, 49% респондентів послуговуються кількома мовами у повсякденному житті. Виявлено, що 50% респондентів проявляють лінгвістичну (вербальну) креативність за наявності відповідних для цього мети та умов.

З'ясовано, що прояви лінгвістичної креативності не обов'язково є пов'язаними із активною лінгвістичною діяльністю та залученістю у літературній сфері зокрема; однак така залученість відображається у стабільно високих показниках прояву лінгвістичної креативності студентства. Враховуючи, що 86% опитуваної групи проявляють креативні лінгвістичні здібності у межах норми, потенційно є підвищена можливість подальшого позитивного впливу та розвитку зазначених проявів.

Проаналізовано результати опитувальників які встановлюють, що статистично значущих зв'язків між рівнем лінгвістичної креативності та кількістю мов володіння студентів виявлено не було, а отже гіпотеза нашого дослідження не знайшла підтвердження.

Встановлено *психологічні особливості розвитку лінгвістичної креативності студентства*. До них відносимо:

- вербальна здатність продукувати численні ідеї із різноманітних категорій;
- здатність та схильність до креативного інсайту з метою розв'язку вербальних проблем
- високий рівень розвитку дивергентного мислення
- мотивація до лінгвокреативної діяльності, що виявляється у чітко поставленій меті до реалізації лінгвістично креативних можливостей

3. Виконуючи третє завдання нашої роботи, сформульовані практичні психолого-педагогічні рекомендації з організації педагогічної діяльності зі студентами у напрямку розвитку їх лінгвістично-креативних показників.

Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо у практичному аналізі особливостей функціонування та розвитку лінгвістично креативних здібностей на різних стадіях вікового розвитку (зокрема у молоді та дорослих); у розробці комплексних методик для діагностики та виміру рівня лінгвокреативних здібностей, а також рівня мотивації до діяльності та реалізації лінгвістичної креативності.

Окрему увагу необхідно приділити адаптації та акредитації зарубіжних (англомовних в першу чергу) опитувальників та методик.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баранова С. В. Розвиток креативності як показник особистісної зрілості молоді. Теоретичні і прикладні проблеми психології : зб. наук. праць Східноукраїнського нац. ін-ту ім. В. Даля. Луганськ : СНУ імені Володимира Даля, 2012. С. 29.
2. Барышева Т. А., Жигалов Ю. А. Психолого-педагогические основы развития креативности. СПб., 2006. 267 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : Перун, 2005. – VIII, 1728 с. [Електронний ресурс].
<https://archive.org/details/velykyislovnyk/page/292/mode/2up?view=theater>
4. Гайданка Д. В. Лінгвокреативність та її роль в okazіальному словотворенні // *Одеський лінгвістичний вісник*. 2015. № 5. С.21-25.
5. Ильин Е. П. Психология творчества, креативности, одаренности. СПб. : Издательский дом «Питер», 2009. 434 с.
6. Калмикова Л. О. Психологія мовлення і психолінгвістика : Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. [Електронний ресурс]. / Л. О. Калмикова, Г. В. Калмиков, І. М. Лапшина, Н. В. Харченко; За заг. ред. Л. О. Калмикової. Київ; Переяслав-Хмельницький пед. ін.-т : Фенікс, 2008. 245 с. – Режим доступу:
https://pedagogy.lnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2017/05/Kalmykova_Psykholohiia-movlennia-i-psykholinhvistyka.pdf
7. Компетентнісний вимір сучасної освіти: теорія і практика : збірник тез V регіональної науково-практичної конференції (19 травня 2017 р., м. Запоріжжя) / За заг. ред. В. В. Нечипоренко. Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2017. 276 с.

8. Мещеряков Б., Зинченко В. Большой психологический словарь / Сост. и общ. ред. Б. Мещеряков, В. Зинченко [Электронный ресурс]. - Режим доступа: https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/dict/14.php
9. Тадеєва М., Голубєва І. Визначення лінгвістичної обдарованості та її структурних елементів. [Електронний ресурс]. / М. Тадеєва, І. Голубєва // Витоки педагогічної майстерності. Серія : Педагогічні науки. 2015. Вип. 15. С. 289-294. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpm_2015_15_60
10. Тюленева Т. В. Формирование лингвистической креативности студентов неязыковых специальностей: автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.01. «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Т. В. Тюленева. Волгоград, 2012. 15 с.
11. Хавелко Г. С. ВІКОВА ПЕРІОДИЗАЦІЯ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ [Електронний ресурс] / Г. С. Хавелко. – Львів, 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/21597/1/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F%20%20%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BE%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%20%D0%B7%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2%27%D1%8F.pdf>
12. Шапар В. Б. Сучасний психологічний словник. Харків : Прапор, 2007. 640 с.
13. Besançon M.. Development of creativity: The influence of school environment and cognitive factors. Unpublished doctoral dissertation, Universite Paris V—Rene Descartes Institut de Psychologie, Paris, 2006. France.
14. Herasymenko E. M. The Linguistic Creativity Development in Language Teaching / E. M. Herasymenko // Інновації та традиції у мовній підготовці іноземних студентів : матеріали міжнар. наук.-практ. семінару, 6 груд. 2019 р. Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2019. – С. 83-87. – Режим доступу:

http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/23421/1/%d0%a1%d1%82%d0%b0%d1%82%d1%82%d1%8f_%d0%93%d0%b5%d1%80%d0%b0%d1%81%d0%b8%d0%bc%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be.pdf

15. Hoffmann T. (2019). Language and creativity: a Construction Grammar approach to linguistic creativity. *Linguistics Vanguard*. 2019. 5 (1).
16. Hofweber J., Graham S. Linguistic creativity in language learning: Investigating the impact of creative text materials and teaching approaches in the second language classroom. *Scottish Languages Review*, 2017. № 33 pp. 19-28 – Режим доступу: <https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/10113812/>
17. Gay W. Analogy and Metaphor. Two models of Linguistic Creativity. *Philosophy and Social Criticism*. 1980. 7 (3&4). P. 299–317.
18. Gerrig R., Gibbs R. J. Beyond the Lexicon: Creativity in Language Production. *Metaphor and Symbolic Activity*. 1988. № 3(1). P. 1-19.
19. Kleibeuker S. W., De Dreu, C. K. W., Crone E. A. The development of creative cognition across adolescence: distinct trajectories for insight and divergent thinking. *Developmental Science*. 2012. № 16 (1). P. 2–12.
20. Lasagabaste, D. The effects of three bilingual education models on linguistic creativity. *IRAL - International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*. 2000. № 38 (3-4).
21. Maker C. J., Jo, S., Muammar O. M. Development of creativity: The influence of varying levels of implementation of the DISCOVER curriculum model, a non-traditional pedagogical approach. *Learning and Individual Differences*. 2008. № 18(4). P. 402–417.
22. Pope R. *Creativity: Theory, History, Practice*. New York : Routledge, 2005. 302 p.
23. Simonton D. K. Creative Productivity and Aging. Susan Krauss Whitbourne and Martin J. Sliwinski, eds. *The Wiley-Blackwell Handbook of Adulthood and Aging*. Malden, MA : Wiley-Blackwell, 2012. P. 477-496. -

[Режим доступа]. file:///C:/Users/admin/Downloads/1_FINAL.THGrammarandCreativity2018-05-30_EB.pdf

24. Tej K. Bhatia and William C. Ritchie *Journal of Creative Communications*. 2008. № 3:1. P. 5-21.
25. Sternberg R. J., James C. K., Jean E. P. *The Creativity Conundrum*. Philadelphia : Psychology Press. 2002. P. 352-364.
26. Zawada B. Linguistic creativity from a cognitive perspective. *Southern African Linguistics and Applied Language Studies*. 2006. № 24 (2). P. 235–254.

ДОДАТКИ

Додаток А.

Апробація змісту дослідження відбулася у форматі тез на науково-практичній конференції «Особистість у просторі проблем ХХІ століття» із теми «До питання лінгвістичної обдарованості студентства / А. С. Лукошина, М. О. Голубєва // Програма і матеріали Науково-практичної конференції «Особистість у просторі проблем ХХІ століття». 10 березня 2022. Україна. Київ : ПП «Дірект Лайн», 2022. С. 90-93.

http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/23068/Lukoshyna_Holubieva_Do_pytannia_linhvistychnoi_obdarovanosti_studentstva.pdf?sequence=1

Лукошина А. С., Голубєва М. О.

ДО ПИТАННЯ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ОБДАРОВАНОСТІ СТУДЕНТСТВА

ВСТУП. Особливу цікавість як для минулої так і сучасної наукової психолого-педагогічної сфери становить вивчення проблеми обдарованості особистості, у тому числі й лінгвістичної обдарованості [1; 2; 8]. Вивченням таких явищ як здібності, обдарованість, талант протягом довгих років займалися як вітчизняні, так і зарубіжні фахівці.

Виклад основного матеріалу. Базове поняття для нашої наукової розвідки – «обдарованість». Розробкою теорій, що включали в себе це поняття опікувалися: Г. Айзенк, С. Берт, Д. Богоявленська, Д. Гілфорд, Л. Терстоун, Е. Торндайк, Е. Торренс та інші. Низка науковців присвятила власні дослідження лінгвістичній обдарованості: М. Рум'янцева, Д. Ліфєренко, О. Ігна, Х. Вагнера (H. Wagner), К. Річардсона (C. Richardson), К. Тіррі (K. Tirri) [3]. У «Психологічному словнику» В. Синявський, О. Сергеєнкова пишуть, що обдарованість – феномен «природно високого рівня розвитку здібностей людини, від якого залежить можливість досягнення великого успіху у виконанні тієї чи іншої діяльності» [5, с. 188]. В. Войтко лаконічно визначав обдарованість як високий рівень розвитку

схильностей та задатків індивіда [6, с. 108]. На думку цього автора, обдарованість буває загальною та спеціальною, далі він писав, що оскільки спеціальна обдарованість «виявляється у конкретних психічних процесах, розрізняють моторну, сенсорну, перцептивну, інтелектуальну обдарованість тощо» [6, с. 108]. В. Шапар пише: «Обдарованість – якісно своєрідне сполучення здібностей, що забезпечує успішність виконання діяльності» [7, с. 289]. Цей автор наводить п'ять різних визначень обдарованості, де вказує на зв'язок цього феномену із загальними здібностями індивіда, його задатками, розумовим потенціалом, або інтелектом, а також талановитістю.

Поштовхом до розвитку психологічних досліджень у сфері лінгвістичної обдарованості стала концепція множинного інтелекту Г Гарднера. Цей науковець виокремлює вісім типів інтелекту, у цій низці є й лінгвістичний інтелект. Говорячи про останній, Г. Гарднер зазначає, що це є вербальною обдарованістю або мовною компетентністю. До лінгвістичної обдарованості можна віднести уміле використання слів, експериментування зі словами, вербальна майстерність (слухання, читання, письмо, ораторські виступи).

Із пізнавальної точки зору Н. Лавриченко зазначає, що лінгвістична обдарованість це: «вищий за середній рівень здатності індивідів опанувати мову як знаково-символічну систему» [3, с. 106].

М. Тадеєва та І. Голубєва у своїй науковій роботі «Визначення лінгвістичної обдарованості та її структурних елементів» на стор. 291 подають таку дефініцію. Лінгвістична обдарованість це – «такий вид спеціальної обдарованості, який є результатом взаємодії трьох характеристик: підвищеного рівня лінгвістичного інтелекту, лінгвістичної креативності та мотивації до лінгвістичної діяльності (наполегливості до вирішення лінгвістичних завдань)».

Однак деякі науковці (М. Якимчук і М. Козяр), описуючи лінгвістичну обдарованість, не поділяють цю точку зору. Вони вважають, що до структури лінгвістичної обдарованості, входять чотири компоненти [4, с. 19].

Висновки. Проаналізувавши багатофакторні визначення лінгвістичної обдарованості, а також беручи до уваги особливості її структури, можна констатувати, що це явище є широким поняттям. Лінгвістична обдарованість стосується мовних здібностей та мовної компетентності особистості.

На думку деяких науковців, основними структурними елементами лінгвістичної обдарованості є лінгвістичний інтелект, лінгвістична креативність та мотивація до лінгвістичної діяльності.

Недостатньо дослідженим залишається питання, як обдароване лінгвістично студентство ЗВО проявляє ці свої здібності під час лінгвістичної діяльності у процесі взаємодії із іншомовними медіа-продуктами.

Список використаних джерел

1. Корніяка О. М. Деякі особливості оптимізації розвитку і корекції комунікативної компетентності педагогів і психологів // *Наукові записки Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України* / За ред. академіка С. Д. Максименка. Київ, 2013. Вип. 40.
2. Корніяка О. М. Психологія розвитку комунікативної компетентності на різних етапах професійного становлення особистості // *Наукові записки Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України* / За ред. академіка С. Д. Максименка. Київ, 2012. Вип. 39.
3. Лавриченко Н. М. Розвиток лінгвістичної обдарованості // *Вісник Глухівського нац. ун-ту ім. О. Довженка. Сер.: Педагогічні науки*. 2019. Вип. 2. С. 103-111. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vgnpu_2019_2_1
4. Ласкова-Ярмоленко А. О. Лінгвістична обдарованість як важливий аспект у формуванні інтелектуальної еліти України. URL: https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=iRYo6oEAAAJ&citation_for_view=iRYo6oEAAAJ:mVmsd5A6BfQC

5. Психологічний словник / Авт.-уклад. В. В. Синявський, О. П. Сергєєнкова / За ред. Н. А. Побірченко. Київ : Науковий світ, 2007. 27 с.
6. Психологічний словник / За ред. В. І. Войтка. Київ, 1982.
7. Шапар В. Б. Сучасний психологічний словник. Харків : Прапор, 2007. 640 с.
8. Lozova O., Lytvynenko O. Semantic Indicators of Personal Orientation in the Narratives of Adolescents with Deprivation of Verbal. URL: Development <https://doi.org/10.31470/2309-1797-2021-30-1-114-138>

Додаток Б.

Апробація змісту дослідження відбулася у форматі тез на науково-практичній конференції «Особистість у просторі проблем ХХІ століття» із теми «Дивергентне мислення – перший крок до лінгвістичної креативності» / М. О. Голубєва, А. С. Лукошина, // Програма і матеріали Науково-практичної конференції «Особистість у просторі проблем ХХІ століття». 25 травня 2023. Україна. Київ : ПП «Дірект Лайн», 2023. С. 15-20.

Голубєва М. О., Лукошина А. С.

ДИВЕРГЕНТНЕ МИСЛЕННЯ – ПЕРШИЙ КРОК ДО ЛІНГВІСТИЧНОЇ КРЕАТИВНОСТІ

I

Вступ. Вивчення креативності як багатоаспектного феномену вже довгий час знаходиться у міждисциплінарному дискурсі. Зміст цієї категорії розглядається різними науками, зокрема філософією, психологією, педагогікою, антропологією, соціологією, культурологією, лінгвістикою. Однак, наукові роботи, присвячені аналізу лінгвістичній креативності, лише набирають обертів.

Виклад основного матеріалу. Мовлення є невід’ємним аспектом психологічного функціонування особистості на різних етапах її вікового розвитку. Варто зазначити, що не зважаючи на популяризацію питання формування та розвитку лінгвістичної креативності, а також її впливу на різні мовленнєві та соціальні аспекти функціонування особистості, це явище потребує значно глибшого вивчення та висвітлення.

Дослідженню мовленнєвого аспекту креативності присвячено низку робіт як вітчизняних, так і зарубіжних авторів (М. Алефіренко, І. Голубєва, Л. Калмикова, Г. Калмиков, Н. Карпенко, М. Козяр, О. Корніяка, І. Лапшина, А. Ласкова-Ярмоленко, О. Лозова, О. Литвиненко, В. Марушка, Г. Монастирецька, М. Павленко, М. Сідун, М. Тадеєва, Н. Харченко, М. Якимчук, Н. Хомський

(N. Chomsky), Р. Джоунс (R. Jones), Т. Хоффманн (Th. Hoffmann), Г. Сампсон (G. Sampson), Р. Фаулер (R. Fowler)).

Креативність взагалі та лінгвістична креативність як предмет дослідження вивчається достатньо широким колом наукових напрямів, про деякі з яких було зазначено у вступі цієї роботи та інших наших наукових роботах [3; 4]. Тому необхідним є окреслення чітких визначень понять, пов'язаних із предметом нашої наукової розвідки для коректного оперування ними. Зокрема ми зосередилися на розгляді тлумачень категорій «дивергентне мислення» та «креативність».

Розпочнемо із визначення поняття «дивергентне мислення», оскільки саме воно згідно із теорією креативності Дж. Гілфорда є основоположним для формування та розвитку креативності як явища [1].

Відповідно до «Великого тлумачного словника сучасної української мови» за загальною редакцією В. Бусела, «дивергентний» – це такий, що розходиться [2, с. 293].

У цілому, якщо узагальнити наявні тлумачення дивергентного мислення, його можна охарактеризувати низкою таких якостей: оригінальність, рухливість, інноваційність, гнучкість, продуктивність, цілісність, чутливість та пластичність [5, с. 251].

Інші наукові дослідження визначають дивергентність як креативну якість, яка притаманна всім процесам когнітивного характеру. Ці процесу, в свою чергу, безпосередньо забезпечують творчий процес особистості в різних видах діяльності, в її різноманітних аспектах та напрямках.

Отже, дивергентний тип мислення характеризується баченням різноманітних аспектів певного явища, спрямованістю на охоплення багатofункціональних сторін проблеми, що забезпечує її ефективне вирішення.

Перейдемо до визначення категорії креативність. За В. Буселом «креативність» це – «творча, новаторська діяльність» [2, с. 583].

На думку В. Шапаря категорія «креативність» походить від латинського слова «creatura», що означає створення і, передовсім, полягає у «здатності породжувати незвичайні ідеї, відхилятися від традиційних схем мислення, швидко вирішувати проблемні ситуації» [6, с. 225].

Виходячи із наведених визначень, тлумачимо категорію «креативність» як певні творчі здібності особистості, які можуть проявлятися у різних аспектах діяльності людини. На нашу думку, креативна діяльність у широкому розумінні – це діяльність, яка характеризується новаторською складовою.

Працюючи над дослідженням «Психологічні особливості розвитку лінгвістичної креативності студентства», ми зіткнулися із тим, що відповідні до цієї теми методики існують лише в англійських та російських версіях. Наприклад, (далі переклад з англ. та рос. – А. Л.) П. Торренс методика «Вербальне творче мислення», чи С. Меднік «Тест відтермінованих асоціацій. Вербальна креативність». Тому, спираючись на ідеї останнього науковця, ми створили власні українські варіанти на визначення дивергентного мислення як першого кроку до лінгвокреативності. Зрозуміло, наше дослідження поки буде носити пілотний характер, пізніше пройде апробацію, валідизацію та верифікацію.

Усе наведене нижче сформульовано доц. М. О. Голубєвою.

Методика «Дивергентне мислення»

Інструкція для досліджуваних. Перші завдання, пов'язані із рисунками, які запропоновано. Наразі ми обмежимося тільки описом цих рисунків. Ці завдання дозволяють дізнатися, чи зумієте Ви поставити запитання та формулювати здогадки про наведені події, причини їхнього виникнення та можливі наслідки.

Прочитайте наступні вислови, уявіть собі ситуації, спробуйте кількома словами схарактеризувати, що відбувається, чи як назвати цей конкретний кейс. Запишіть Ваш власний варіант назви кейсу праворуч в таблиці.

№	Опис кейсу	Ваша назва кейсу
1.	Стілець з крилами	
2.	Літак в окулярах	
3.	Мухомор під парасолькою	
4.	Усі пелюстки ромашки в бігудях	
5.	Дзига сидить за шкільною партою	
6.	Заєць тримає люстерко, повернуте від себе	
7.	Холодильник «Дніпро» з гантелями	
8.	Автобус їде на скейті	
9.	Скакалка стоїть на терезах	
10.	Дощова хмарка їде на велосипеді	
11.	Лисиця обернула шию власним хвостом	
12.	Навушники спускаються на парашуті	
13.	Зірка грає на ударних інструментах	
14.	Олівець та точилка, обнявшись, сидять на лавці	
15.	Газова плита їде на ковзанах	
16.	Повітряна кулька стрибає з вишки в басейн	
17.	Ведмідь несе на лівому плечі веселку, обережно тримаючи її двома передніми лапами	
18.	Звичайний плаский гудзик із чотирма дірочками, порізаний на шматочки як піца	

Висновки. Дивергентність – багатопланове, багатоаспектне, багатофункціональне явище. Якщо особистість використовує дивергентне мислення, то така людина здатна сприймати поле різноманітних значень, побачити оригінальні сторони феноменів, об'єднувати та враховувати різні функції предметів.

При використанні дивергентного мислення відбувається розширення світогляду особистості та охоплення багатофункціональних сторін проблеми, що забезпечує її ефективне вирішення.

Креативна діяльність відображає унікальні новоутворення, що відмінні від існуючих або усталених ідей, схем, алгоритмів, дій, які є цінними та доречними для певної особистості чи певного кола осіб, конкретної ситуації та конкретного часу.

Наше дослідження виконано в рамках наукової теми кафедри психології та педагогіки НаУКМА «Психологічні умови та механізми функціонування особистості в реаліях сучасного українського суспільства». Реєстраційний номер в УкрІНТЕІ: 0121U114361.

Науковий керівник – проф. В. М. Чернобровкін.

Список використаних джерел

1. Байсара Л. І. Множинність прояву видів інтелекту [Текст]: конспект лекцій / Л. І. Байсара. Дніпро : РВВ ДНУ, 2010. 96 с
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і доповн.) / Укладач та головн. ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
3. Герман К. Креативність: сучасні визначення та значущість розвитку цієї навички / К. Герман, О. Левонюк, С. Проценко, М. Голубева // Наук-практ. конф. «Особистість в просторі проблем ХХІ століття» : програма і матеріали, 16 лютого 2022 р., Київ, Україна. НаУКМА», кафедра психології та педагогіки. Київ :

ПП «ДіректЛайн», 2022. С. 34-36.

http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/23077/Herman_Levoniuk_Protsenko_Holubieva_Kreatyvnist_suchasni_vyznachennia_ta_znachushchist_rozvytku_tsiiei_navychky.pdf?sequence=1&isAllowed=y

4. Лукошина А. С. До питання лінгвістичної обдарованості студентства / А. С. Лукошина, М. О. Голубєва // Програма і матеріали наук.-практ. конф. «Особистість у просторі проблем ХХІ століття». 10 березня 2022. Україна. Київ : ПП «Дірект Лайн», 2022. С. 90-93.

http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/23068/Lukoshyna_Holubieva_Do_pytannia_linhvistychnoi_obdarovanosti_studentstva.pdf?sequence=1

5. Нечипоренко Х. М. Поняття і основні характеристики дивергентного мислення // Компетентнісний вимір сучасної освіти: теорія і практика : зб. тез V регіон. наук.-практ. конф. (19 травня 2017 р., м. Запоріжжя) / За заг. ред. В. В. Нечипоренко. Запоріжжя : Хортицька національна академія, 2017. С. 250-251.
<https://khmnra.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/Zbirnik-tez-V-Regionalnoyi-naukovo-praktichnoyi-konferentsiyi-Kompetentnisnij-vimir-suchasnoyi-osviti.-Teoriya-i-praktika-19.05.2017.pdf>

6. Шапар В. Б. Сучасний психологічний словник. Харків : Прапор, 2007. 640 с.

Додаток В.

Цей виступ отримав Сертифікат учасниці I туру конкурсу наукових студентських робіт «Суспільно-політичні, психологічні, соціокультурні аспекти» та Відзнаку в номінації «Розробка дослідження психологічних проблем сучасності». Конкурс проведено МОН України, НаУКМА, ФСНСТ, кафедрою психології та педагогіки (6 квітня 2023 року).

Лукошина Анастасія Сергіївна,

студентка 4-го року навчання,

напряму підготовки 053 Психологія.

Науковий керівник – доц. М. О. Голубева

Тези виступу на науковому конкурсі студентських робіт 2023 року

ЩО КРАЩЕ ДЛЯ ЛІНГВІСТИЧНОЇ КРЕАТИВНОСТІ:

ВІДТЕРМІНОВАНІ АСОЦІАЦІЇ ЧИ МОВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ?

Есе

Вивчення креативності як багатоаспектного феномену вже довгий час знаходиться у міждисциплінарному дискурсі. Зміст цієї категорії розглядається різними науками, зокрема філософією, психологією, педагогікою, антропологією, соціологією, культурологією, лінгвістикою. Однак, наукові роботи, які присвячено аналізу лінгвістичній креативності, лише набирають обертів.

Мовлення є невід'ємним аспектом психологічного функціонування особистості на різних етапах її вікового розвитку. Варто зазначити, що не зважаючи на популяризацію питання формування та розвитку лінгвістичної креативності, а також її впливу на різні мовленнєві та соціальні аспекти функціонування особистості, це явище потребує значно глибшого вивчення та висвітлення.

Дослідженню мовленнєвого аспекту креативності присвячено низку робіт як вітчизняних, так і зарубіжних авторів (М. Алефіренко, І. Голубева,

Л. Калмикова, Г. Калмиков, Н. Карпенко, М. Козяр, О. Корніяка, Н. Хомський (N. Chomsky), Р. Джоунс (R. Jones), Т. Хоффманн (Th. Hoffmann), Г. Сампсон (G. Sampson), Р. Фаулер (R. Fowler) та інші) [3].

Креативність взагалі та лінгвістична креативність як предмет дослідження вивчається достатньо широким колом наукових напрямів, про деякі з яких було зазначено у інших наших наукових роботах [5]. Тому необхідним є окреслення чітких визначень понять, пов'язаних із предметом нашої наукової розвідки для коректного оперування ними. Зокрема ми зосередилися на розгляді тлумачень категорій «креативність» та «дивергентне мислення».

Спочатку коротко розглянемо визначення категорії креативність. За В. Буселом «креативність» це – «творча, новаторська діяльність» [2, с. 583].

На думку В. Шапаря категорія «креативність» походить від латинського слова «creatura», що означає створення і, передовсім, полягає у «здатності породжувати незвичайні ідеї, відхилятися від традиційних схем мислення, швидко вирішувати проблемні ситуації» [7, с. 225].

Виходячи із наведених визначень, тлумачимо категорію «креативність» як певні творчі здібності особистості, які можуть проявлятися у різних аспектах діяльності людини. На нашу думку, креативна діяльність у широкому розумінні – це діяльність, яка характеризується новаторською складовою.

Що ж таке дивергентне мислення та із чим його не «їдять»? Не «їдять його із косністю, догматизмом, заскорузлістю мислення. А «їдять» із широким сучасним науковим світоглядом, гнучкістю мислення, нетривіальним поглядом на всі життєві події.

Поняття «дивергентне мислення згідно із теорією креативності Дж. Гілфорда є основоположним для формування та розвитку креативності як явища [1].

В. Зінченко та Б. Мещеряков зазначають, що дивергентне мислення варто розглядати із позиції визначень понять інтелект та креативність [4].

У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» за загальною редакцією В. Бусела, «дивергентний» – це такий, що розходиться [2, с. 293].

На нашу думку, дивергентне мислення – родич діалектичного та латерального мислення. Дивергентне мислення схоже на діалектичне тому, що як у Гегеля знаходить єдність протилежностей, а схоже на латеральне мислення за Едвардом де Боно тому, що розгадує складні завдання, знімає суперечності, вирішує актуальні проблеми, йдучи до мети манівцями. При цьому, ще інколи спираючись на інтуїцію.

Дивергентне мислення – основа будь-якої творчої діяльності, у тому числі й лінгвістичної [6]. Про це слід пам'ятати, використовуючи психологічні тести: тест «Відтермінованих асоціацій (вербальна креативність)» С. Медніка та тест «Вербальне творче мислення» П. Торренса.

Працюючи над дослідженням «Психологічні особливості розвитку лінгвістичної креативності студентства», ми зіткнулися із тим, що відповідні до цієї теми психологічні методика існують лише в англійських та російських версіях. Наприклад, (далі переклад з англ. - А. Л.) П. Торренс методика «Вербальне творче мислення», чи С. Меднік «Тест відтермінованих асоціацій. Вербальна креативність» (далі переклад з рос. - А. Л.). Тому, спираючись на ідеї останнього науковця, ми створили власні українські варіанти на визначення дивергентного мислення як першого кроку до лінгвокреативності (див. <https://forms.gle/i1LxPnFBn7B3DTyj8>)

Зрозуміло, наше дослідження поки буде носити пілотний характер, пізніше пройде апробацію, валідацію та верифікацію.

Отже, відтерміновані асоціації та лінгвістичне середовище – важливі елементи лінгвістичної креативності. Ті із студенток/студентів, хто свідомо формує, розвиває лінгвістичну креативність, поступово починає створювати живі образи та точні терміни, яскраві порівняння та неологізми. Такі студенти, як тепер

кажуть, прокачують власні скіли із лінгвістичної креативності коли пишуть вірші та сценарії, формулюють критичні запитання, ведуть блоги.

Однак, не забуваймо про дивергентне мислення. Відчиняймо вікна свіжому повітрю креативності. Тоді ми зможемо морально підтримати холодильник у його фітнес-тренуванні; прив'язати мотузки до хмар; а підчас дощу позичити парасольку вередливому мухомору.

Наше дослідження виконувалося в рамках наукової теми кафедри психології та педагогіки НаУКМА «Психологічні умови та механізми функціонування особистості в реаліях сучасного українського суспільства». Реєстраційний номер в УкрІНТЕІ: 0121U114361.

Науковий керівник – проф. В. М. Чернобровкін.

Дякую за увагу!

Список використаних джерел

1. Байсара Л. І. Множинність прояву видів інтелекту [Текст]: конспект лекцій / Л. І. Байсара. Дніпро : РВВ ДНУ, 2010. 96 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і доповн.) / Укладач та головн. ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
3. Герман К. Креативність: сучасні визначення та значущість розвитку цієї навички / К. Герман, О. Левонюк, С. Проценко, М. Голубева // Наук-практ. конф. «Особистість в просторі проблем ХХІ століття» : програма і матеріали, 16 лютого 2022 р., Київ, Україна. НаУКМА», кафедра психології та педагогіки. Київ : ПП «ДіректЛайн», 2022. С. 34-36.
http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/23077/Herman_Levoniuk_Prots

[enko_Holubieva_Kreatyvnist_suchasni_vyznachennia_ta_znachushchist_rozvytku_tsiiei_navychky.pdf?sequence=1&isAllowed=y](#)

4. Зинченко В. П., Мещеряков Б. Г. Большой психологический словарь. СПб. : Прайм-Еврознак, 2003. 632 с.

5. Лукошина А. С. До питання лінгвістичної обдарованості студентства / А. С. Лукошина, М. О. Голубєва // Програма і матеріали наук.-практ. конф. «Особистість у просторі проблем ХХІ століття». 10 березня 2022. Україна. Київ : ПП «Дірект Лайн», 2022. С. 90-93.
http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/23068/Lukoshyna_Holubieva_Do_pytannia_linhvistychnoi_obdarovanosti_studentstva.pdf?sequence=1

6. Нечипоренко Х. М. Поняття і основні характеристики дивергентного мислення // Компетентнісний вимір сучасної освіти: теорія і практика : зб. тез V регіон. наук.-практ. конф. (19 травня 2017 р., м. Запоріжжя) / За заг. ред. В. В. Нечипоренко. Запоріжжя : Хортицька національна академія, 2017. С. 250-251.

7. Шапар В. Б. Сучасний психологічний словник. Харків : Прапор, 2007. 640 с.

Додаток Г.

Тест віддалених асоціацій С. Медніка (вербальна креативність)

Тест адаптовано Т. В. Галкіною, Л. Г. Алексєєвою, Л. Г. Хуснутдіною.
Переклад із російської – Анастасії Лукошиної, редакція – Марії Голубєвої.

Джерело

<file:///C:/Users/admin/Desktop/%D0%9C%D0%BE%D0%B6%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D1%96%20%D1%82%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%20%D0%94%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%BC/%D0%A2%D0%B5%D1%81%D1%82%20%D0%BE%D1%82%D0%B4%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8B%D1%85%20%D0%B0%D1%81%D1%81%D0%BE%D1%86%D0%B8%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%B9%20%D0%9C%D0%B5%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D0%94%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%BC.pdf>

Інструкція. До вашої уваги пропонується низка із трьох слів-стимулів. Вам необхідно підібрати до них таке четверте слово-асоціацію, яке могло б скласти словосполучення із будь-яким словом із цієї низки.

Наприклад, швидкий, зелений, заповнений. Відповіддю до запропонованої низки слів може бути «потяг». Ви можете граматично змінювати слова-стимули або підставляти сполучні частини.

Якщо у відповідь на запропоновані слова-стимули у Вас з'являється не одна, а кілька асоціацій, запишіть їх усі. Якщо Ви змінюєте слова-стимули граматично, утворені словосполучення записуйте повністю. Якщо ж не змінюєте, зазначайте лише запропоноване вами слово-асоціацію.

Серія 1.**СЛОВА-СИМУЛИ**

Голосна, правда, повільно

Холодна, зелень, каламутна

Минуле, море, друзі

Пильне, вія, скляне

Світла, англійська, новини

Кіно, екзамен, проїзний

Кімната, становище, річка
 Тяжкий, минув, золото
 Мундир, містечко, квиток
 Неочікувано, людина, вулиця
 Холодна, дим, жорстока
 Розумна, холодна, світла
 Минулий, час, тяжкий
 Дідусь, окуляри, добра
 Довго, вечір, друзі
 Погано, очі, море
 Слон, дім, велетень
 Сніг, хліб, ведмідь
 Назавжди, додому, назад

Серія 2. Інструкція. Виконайте схоже завдання, підбираючи слова-асоціації до запропонованої низки слів-стимулів. Ви можете граматично змінювати слова-стимули або підставляти сполучні частини. Однак, цього разу, намагайтеся вигадувати такі образи та асоціації, аби вони були якомога більш оригінальними, яскравими, незвичайними та образними. Нехай це будуть такі словосполучення, які Ви не вживаєте у повсякденному житті та які для Вас можуть звучать незвично. Спробуйте створити дещо нове та оригінальне.

СЛОВА-СИМУЛИ

Випадкова, гори, довгоочікувана
 Вечірня, папір, стінна
 Назад, Батьківщина, шлях
 Далеко, сліпий, майбутнє
 Народна, страх, світова
 Гроші, квиток, вільний
 Двері, довіра, швидко
 Друг, місто, коло
 Потяг, купити, паперовий

Колір, заєць, цукор

Ласкава, зморшки, казка

Дитинство, випадок, гарний

Повітря, швидкий, свіжий

Співак, Америка, тонкий

Тяжкий, народження, врожайний

Багато, нісенітниця, прямо

Криве, окуляри, гостре

Садова, мозок, пуста

Гість, випадково, вокзал

Людина, погони, підприємство

Додаток Г.

Анкета із визначення досягнень у творчій діяльності

(Переклад із англійської)

Загальна інструкція:

Ця анкета пропонує вам доповісти про свою творчу діяльність та відповідні досягнення. До загальної анкети включено 8 різних напрямків творчості (пр. література, музика, сценічне мистецтво). В кожному з напрямків буде задано 3 питання. Вам буде запропоновано заповнити анкету одного напрямку (літератури) із відповідними трьома питаннями (*приписка Лукошина А.С.*).

Приклад надання відповідей:

Питання 1: Уточніть яку кількість разів ви здійснювали певну діяльність протягом останніх 10 років.

Приклад: Якщо ви вже винайшли 4 власних фокуси, але ще не придумали власної циркової програми, проставте відповідні позначки:

	Ніколи	1-2 рази	3-5 разів	6-10 разів	Більше 10 разів
Створив_ла циркову програму	X				
Винайшов_ла фокус			X		

Питання 2: У другому питанні уточніть будь-ласка ваш рівень досягнень у конкретному напрямку діяльності. Вам надаються однакові 11 варіантів відповідей у кожному напрямку. Виберіть усі твердження, що відповідають рівню ваших досягнень у цілому напрямку.

Приклад: Якщо ви вже вигадали певні фокуси, значить ви вже спробували цей напрямок діяльності і створили оригінальний продукт. Якщо ви показували ваші фокуси вашим друзям, але не показували їх незнайомцям, відзначте відповідні твердження:

- 0 – Я ніколи не бра_в_ла участь у такій діяльності
- 1 – Один раз я спробува_в_ла брати участь у такій діяльності
- 2 – Я вже створила один оригінальний продукт пов'язаний із цією діяльністю
- 3 – Я продемонструва_в_ла мій оригінальний продукт деяким друзям
- 4 – Я демонструва_в_ла мій оригінальний продукт незнайомцям

Питання 3: Зазначте будь ласка, скільки років ви займалися цим видом діяльності. Враховуйте лише ту частину активностей, які ви здійснювали за власним бажанням, та ігноруйте те, що вам необхідно було робити для школи, додаткових занять і т.ін.

Приклад – Діяльність: Гумор: Якщо ви 3 роки придумували фокуси, а короткі смішні історії (жарти) придумуєте вже протягом 5 років, ваша відповідь на це питання має бути: 5 років.

Література.

- 1) Будь ласка зазначте як часто ви займалися тим чи іншим заняттям для кожної активності у сфері літературної діяльності.

	Ніколи	1-2 рази	3-5 разів	6-10 разів	Більше 10 разів
Написав короткий літературний твір (поема, коротка історія)					
Написав великий літературний твір (книгу, п'єсу)					
Писав статті та редакційні роботи у журнали/газети					
Ініціював оригінальну бесіду/розмову					
Придумав жарт					
Вів/писав блог					

- 2) Відзначте, будь ласка, усі рівні досягнень, здійснених вами у сфері літературної діяльності:
- 0. Ніколи не займався нічим у цій сфері
 - 1. Я спробував себе у цій сфері лише раз.
 - 2. Я вже створив принаймні один оригінальний продукт з цієї сфери
 - 3. Я демонстрував свою оригінальну роботу у цій сфері друзям
 - 4. Я демонстрував свою оригінальну роботу у цій сфері незнайомцям.
 - 5. Я вже займаюся курсами, аби покращити навички у цій сфері
 - 6. Я вже опублікував свою оригінальну роботу у цій сфері.
 - 7. Я брав участь у конкурсі пов'язаному із цією сферою.
 - 8. Я вже отримував приз/нагороду за свою оригінальну роботу у цій сфері
 - 9. Про мою роботу у цій сфері вже зазначалося у медіа просторі (ЗМІ)
 - 10. Я вже продав деяку частину власного доробку у цій сфері.
- 3) Будь ласка, зазначте, скільки років (приблизно) ви займаєтеся діяльністю у сфері літературної творчості: _____

Тест Е. Торренса: Вербальна батарея

Повна адаптація вербальної батареї тесту Е. Торренса (1983), виповнена на основі праці Е. Е. Тунік. Джерело: <http://aucentr.ru/wp-content/uploads/2021/05/%d0%a2%d1%83%d0%bd%d0%b8%d0%ba-%d0%95.%d0%95.-%d0%94%d0%b8%d0%b0%d0%b3%d0%bd%d0%be%d1%81%d1%82%d0%b8%d0%ba%d0%b0-%d0%ba%d1%80%d0%b5%d0%b0%d1%82%d0%b8%d0%b2%d0%bd%d0%be%d1%81%d1%82%d0%b8.-%d0%a2%d0%b5%d1%81%d1%82-%d0%95.%d0%a2%d0%be%d1%80%d1%80%d0%b5%d0%bd%d1%81%d0%b0-pdf.pdf>

Перед вами низка цікавих завдань в яких немає правильних або неправильних відповідей. Все, що треба зробити, це придумати та висловити словесно ваші унікальні ідеї. Придумайте стільки унікальних варіантів для кожного завдання, скільки у вас вийде. Працюйте швидко, але не спішіть

Наступне зображення стосується завдань 1-3: Питання, причини, наслідки. Подивіться на картинку, відзначте для себе, що на ній відбувається, про що ви можете із упевненістю стверджувати виходячи з картинки, що є причинами поведінки героя тощо.

1. Запишіть якомога більше питань, які могли б вам допомогти точно зрозуміти, що відбувається на картинці. Не задавайте легких питань, відповіді на які можна зрозуміти із самої картинки

*

Текст запитання з довгими відповідями

2. Чому, на вашу думку, відбулося те, що зображено на картинці? Придумайте якомога більше причин того, що відбувається. Це може бути те, що відбулося нещодавно, що відбулося прямо зараз, або давно. Головне щоб вони були причиною того, що відбувається на малюнку

*

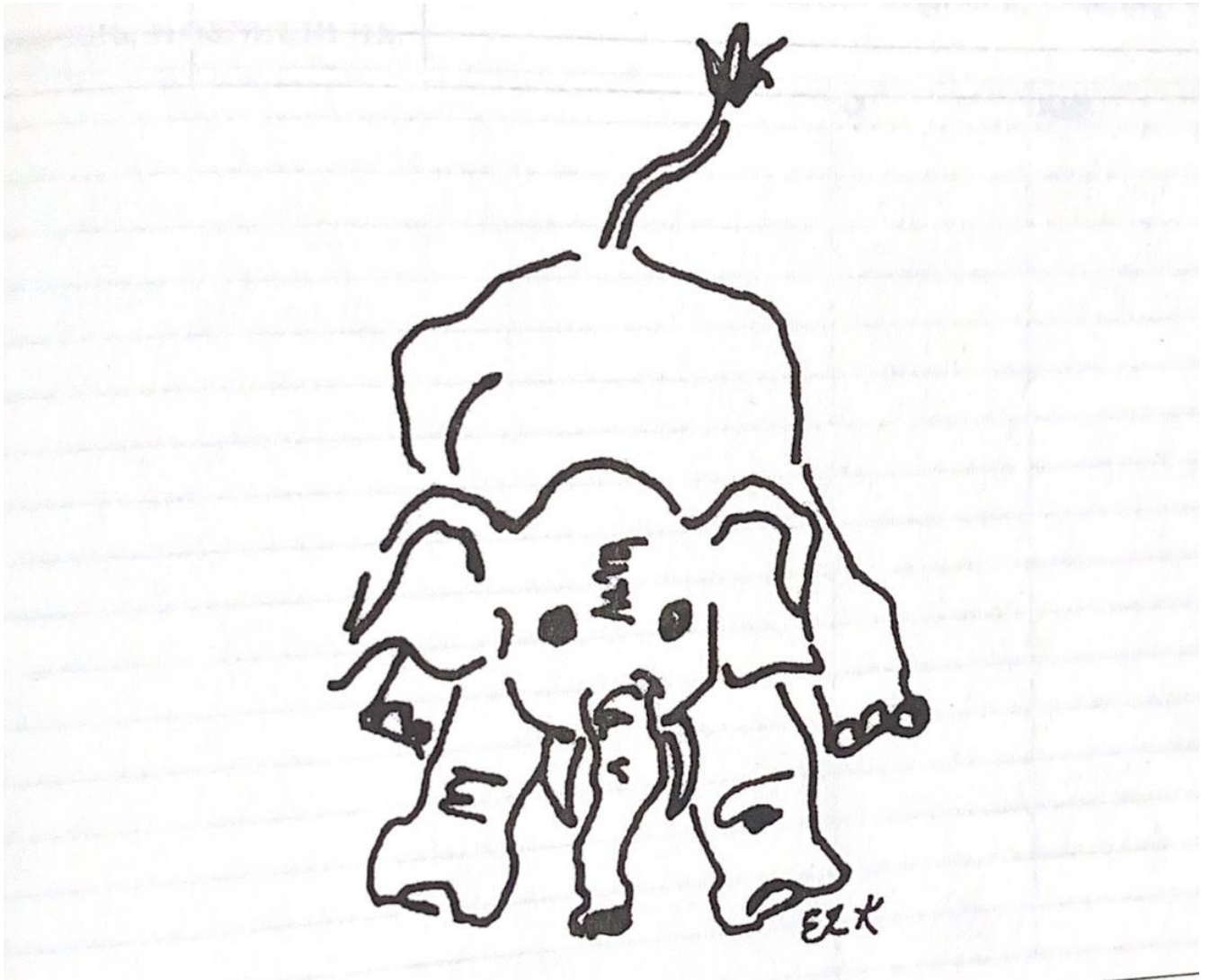
Текст запитання з довгими відповідями

3. Що може відбутися у ході зображуваних на малюнку подій? Придумайте якомога більше наслідків того, що відбувається на малюнку.

*

Текст запитання з довгими відповідями

Завдання 4. Покращення предмету

4. Як можна змінити цього іграшкового слона таким чином, щоб дітям було цікавіше із ним грати? Придумайте найбільш вдалі та незвичайні способи модифікації іграшки

*

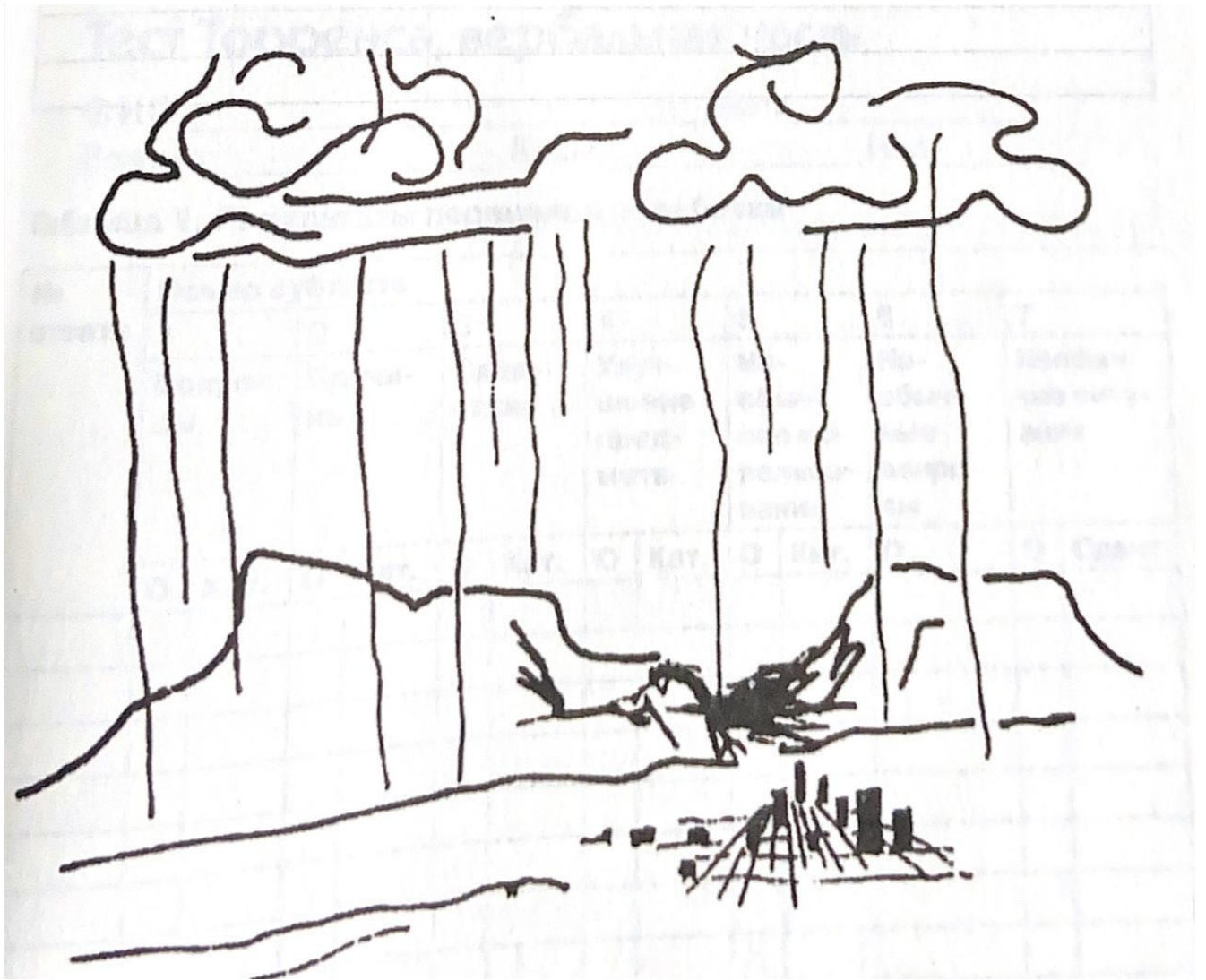
Текст запитання з довгими відповідями

5. Незвичайне використання: Придумайте, як можна цікаво та незвичайно використовувати картонні коробки (будь-якого розміру та в будь-якій кількості)

*

Текст запитання з довгими відповідями

Завдання 6. Незвичайна ситуація. На картинці зображено хмари, до яких прикріплені мотузки. Вони звисають до самої поверхні землі.

б. Опишіть, що може відбутися у ситуації, що зображена на малюнку. Уявіть що малюнок втілюється в реальність та пофантазуйте, які б це могло мати наслідки

Текст запитання з довгими відповідями

Анкета-опитник

«Лінгвістична креативність та мовне середовище»

Мета – визначити, на скільки лінгвістична креативність пов’язана із знанням кількох мов.

Автор – А. С. Лукошина.

Мене звать Анастасія, я студентка бакалаврської програми з психології у НаУКМА. У рамках дослідження «Психологічні особливості розвитку лінгвістичної креативності студентства» ми з науковим керівником доц. Голубевою Марією Олександрівною проводимо опитування.

Опитування займе орієнтовно **10-15 хв.** Будуть **відкриті питання.**

Відповіді використовуватимуться тільки в межах дослідження та з дотриманням правил **конфіденційності.**

Щиро дякуємо наперед!

1. Укажіть усі мови, якими Ви володієте вільно (можете спілкуватися, сприймати інформацію, читати книжки, жартувати та т. ін.)
 - Українська
 - Російська
 - Англійська
 - Інше...
2. Яку мову Ви вважаєте рідною/першочерговою для себе?
 - Українська
 - Російська
 - Англійська
 - Інше...
3. Чи вважаєте Ви себе білінгвальною або трилінгвальною людиною (такою, що однаково володіє і спілкується двома, трьома мовами)?
 - Так, я б зарахува_в_ла себе до білінгвістів
 - Так, я б зарахува_в_ла себе до трилінгвістів
 - Ні, я вільно володію лише однією мовою
4. Яка мова більш за все переважає у вашому інформативному середовищі (спілкування із близькими, друзями, у соціальних мережах, на роботі)?

- Українська
 - Російська
 - Англійська
 - Інше...
5. Яка мова переважає у інформативних каналах ваших соціальних мереж (Тік Ток, Інстаграм, Фейсбук, Телеграм та ін.)?
- Українська
 - Російська
 - Англійська
 - Інше...
6. Якою мовою Ви наразі здійснюєте навчання?
- Українська
 - Російська
 - Англійська
 - Англійська + Українська
 - Інше....
7. Якою мовою Вам легше виражати власні думки?
- Українська
 - Російська
 - Англійська
 - Англійська + Українська
 - Інше...
8. Якою мовою Вам легше виражати емоції?
- Українська
 - Російська
 - Англійська
 - Англійська + Українська
 - Інше...
9. Якою мовою Ви б обрали писати блог, оповідання, вірш, пісню, або інший продукт схожого характеру?
- Українська
 - Російська

- Англійська
- Англійська + Українська
- Інше...

10. Якщо Ви вільно володієте іноземними мовами, чи використовуєте/вставляєте Ви іноземні слова/вирази у повсякденному спілкуванні?

- Так, постійно
- Іноді (1-3 рази на день)
- Ні, ніколи
- Не володію вільно іноземною мовою

11. Чи схильні Ви поєднувати дві мови у повсякденному спілкуванні?

- Так, постійно говорю змішуючи різні мови
- Іноді поєдную
- Ніколи так не роблю, спілкуюся виключно однією мовою

12. Чи легше Вам спілкуватися, коли Ви можете використати іншомовні слова/вирази у реченні?

- Так, легше, дає можливість повністю та точно висловити власну думку
- Ні, тільки заплутує і провокує забувати слова рідної мови

13. Вигадайте назву магазину, що не існує, але в якому продавалися б усі ваші найулюбленіші речі або їжа. Використайте для цього ту мову/мови, якою Вам найзручніше це зробити.

14. Якою мовою вам легше жартувати, придумувати смішні фрази, або коментарі?

- Українська
- Російська
- Англійська
- Англійська + Українська
- Інше...

15. Придумайте невеличку історію на 3-5 речень, у будь-якому форматі, та запишіть її, використовуючи будь-яку із мов, комбінацію мов, яку Вам зручно. Дайте волю фантазії, якщо треба, можете вигадувати слова та назви.
